

HUMANITIES INSTITUTE
Serhat Tertemiz, MA

KAPLUMBAĞALAR (1967)

FAKİR BAYKURT (1929-1999)

Hakkında

Beş yıllık özenli bir çalışmanın ürünü olan *Kaplumbağalar* adlı roman Remzi Kitabevi tarafından 1967 yılında kitap halinde yayımlanmıştır. Daha öncesinde Cumhuriyet gazetesinde tefrika edilmiş olan roman Baykurt için ayrı bir önem taşımaktadır. Zira kaleme almış olduğu yazınsal eserler arasında en çok *Kaplumbağalar*'ın kendisini mutlu ettiğini ve onun yazınsal açıdan kendisini oldukça tatmin ettiğini ifade etmiştir: “Bugün bile okurlar arasında soran çıkar: “En sevdiğin kitabın *Kaplumbağalar* mı?” O mu, bu mu diye kurcalar dururlar. Gerçekte *Kaplumbağalar* en sevdiğim romanım değildir. En sevdiğimi öbürlerinden ayırmak bana zor gelir. Ama bilirim hem de inanırım, *Kaplumbağalar* beni mutlu etmiş bir kitabımdır” (Baykurt 2000, 167). Eserin başında yer alan “Kaplumbağalar’ın İklimi” adlı yazıda yazar tarafından romanın yazılış öyküsü anlatılmaktadır. 1962-1966 yılları arasında kaleme alınmış olan eser Ankara’da tamamlanmıştır. İki ana bölümden oluşan eser toplamda otuz alt bölümden oluşmaktadır. Her ana bölümde on beş alt bölüm bulunmaktadır ve bunların her biri özel olarak başlıklandırılmıştır. Serim, düğüm ve çözüm şeklinde oluşturulmuş olan anlatının zamanı eşsüremsel bir çizgide ilerlemektedir. Genel olarak ilahi bakış açısıyla anlatılan anlatının bazı bölümlerinde kahraman-anlatıcının da kullanıldığı görülmektedir. Anlatının uzamı Ankara’ya bağlı bir Alevi köyü olan Tozak’tır. Güdümlü bir yazar olan Baykurt, didaktik nitelikler taşıyan bu eseriyle Anadolu köylüsüne ayna tutmaya ve onu bilinçlendirmeye çalışmaktadır. Toplumcu-gerçekçi yazınsal kuramın neredeyse bütün niteliklerini taşıyan eserde devlet kurumlarının ve bürokrasinin toplumun özelemlerinden ve beklentilerinden tamamen kopmuş olması eleştirilir.

Özet

“Ankara’ya 100 km uzaktaki çorak topraklara sahip Tozak köyünün sakinleri, köyün öğretmeni eğitimci Rıza öncülüğünde aylarca çalışarak verimsiz toprakları bağ haline getirirler. Bu bağ işine en fazla sevinen, heveslenen ve işi sahiplenen kişi ise Kır Abbas’tır. Bağları öylesine sahiplenir ki, ilk bağ bozumuna kadar bağların bekçiliğini üstlenerek köylülerin talvar dedikleri dört direk üstüne yapılan yüksekçe yatak yeri yaptırır ve bağda yatıp kalkmaya başlar. Bağları adeta gözü gibi korur. Köylüler bağdan çıkan üzümlerle şarap yaparlar. Çalışmanın karşılığını alan köylüler, topraklarına bir bereket geldiğini düşünürler. Kaplumbağalar da sıcak güneşin yakıcı etkisinden kurtulmak için bağa toplanmaya başlamışlardır. Susuz ve kurak Tozak köyüne nihayet bir bereket gelmiştir. Köylüler bu yüzden çok mutludur, her şey güllük gülistanlık devam ederken bir gün köye toprakları ölçmek için kadastro komisyonu gelir. Komisyon 120 dönümlük Purluk adı verilen arazinin ve tüm bağların devlete ait olduğunu söyler. Devlet adına çalışan hiç kimse köylülere yardımcı olmaz. Buna rağmen yine de köylüler sonuna kadar direnmeyi sürdürerek hükümete başvuru üstüne başvuru yaparlar, dilekçe üstüne dilekçeler yazıp başbakanı kadar da ulaşıp bu işin peşini bırakmazlar. Onca emeklerinin karşılığı olarak dikip yeşerttikleri ve gözleri gibi baktıkları bağları kurtarmaya çalışırlar, ancak ne yazık ki bir sonuç alamazlar. Köylüler neye uğradıklarını bir türlü anlayamaz ve o günden sonra üzüntüden uykuları bile delik deşik olur. Öyle üzgünlerdir ki; bir can ölmüş gibi acılıdırlar, üzüntüden başı eğiktir, kimi gözyaşlarını tutamaz ve sanki dilleri alınmış gibi hiç konuşmazlar. Daha diktikleri bağlardan anca bir yıl üzüm alabilmişlerdir. Sonunda el konulacağını düşündükleri bağlarını nefret duygularıyla beraber sığırlarına talan ettirirler. Köy eski bakımsız haline döner. Köylülerin bütün ümitleri yıkılır. Bu duruma en çok Kır Abbas üzülmüş ve bütün hayalleri yıkılmıştır. Bozulmuş bağlardan çıkan kaplumbağalar da eskisi gibi yakıcı güneşin altında kalır ve köyü terk ederler” (Erol 2019, 35). Devlet kurumlarının, bürokrasi sınıfının ve mevcut hukuk sisteminin adaletsizliğine, anlayışsızlığına maruz kalan Tozak köylüleri birer öteki haline gelmişlerdir. Adaletsizliğe maruz kalan her bireyde de isyan etme ve adaletsizliğe karşı başkaldırma duyguları harekete geçer. Dolayısıyla Eğitimci Rıza, Muhtar Battal ve Kır Abbas gibi üzüm bağı üzerinde yıllarca emek vermiş olan karakterlerde silaha sarılıp dağa çıkma isteği uyanır. Bir zamanlar uğruna birçok düşmanla çarpışmış oldukları yurtlarında birer yabancı haline gelmişlerdir. Devlet kurumları ve bürokrasi onların ihtiyaçlarını görmezlikten gelir. Hukuki yollardan kaybettikleri bağları devlete yar etmek istemeyen Tozaklılar onurlu bir şekilde yıllarca emek vererek oluşturdukları bağı hayvanlara talan ettirirler. Üzüm

bağını kendi elleriyle devlete sunmak istemezler. Anlatının sonunda Kır Abbas Tozaklılara yaşanan haksızlığı gelecek nesillere anlatacağını söyler ve böylece onların daha bilinçli bireyler olacaklarına inanır.

Kişiler

Abbas Kartal (Kır Abbas) Yetmişli yaşlarında olan anlatı kişisi Cennet'in eşi, Yeşer, Fatma ve Haydar'ın dedesi, Senem'in kayınpederi ve Yusuf'un babasıdır. Anlatının bilge tiplmesi Kır Abbas Ovacık yoluna yakın purluk araziye üzüm bağı dikilmesine öncülük eder. Olumlu bir tipleme olan Kır Abbas emekçi sınıfı temsil eder ve çoğu zaman yazarın sözcülüğünü yapar. Greimas'ın Eyleyensel Örnekçesi'ne göre özne işlevine sahiptir. Nesne konumunda olan üzüm bağına Tozak köylüsüne kazandırmak için elinden geleni yapar.

Eğitmen Rıza Merhum ağabeyinin eşi Döndü'yle evlenmiş olan Rıza'nın birçok çocuğu olmuştur. Eşini ve çocuklarını sever. Mahmudiye'deki köy enstitüsünde eğitim almış olan Eğitimci Rıza Tozak'ta ilköğretim öğretmeni yapmaktadır. Ovacık yolundaki purluk araziye üzüm bağı dikmek onun aklına gelir. Zira enstitüde eğitim aldığı yıllarda üzüm bağının nasıl dikileceğine yönelik eğitim almıştır. Olumlu davranışlar gösteren bir tipleme olarak Eğitimci Rıza başkarakterlerden biriymiş gibi görünse de yardımcı işlevine sahiptir. Norm karakterlerden biridir.

Gezici Hamdi Bey Millî Eğitim Bakanlığı'nda müfettiş olarak görev yapan anlatı kişisi köy okullarını gezmektedir. Oldukça olumlu niteliklere sahip bir tipleme olan Gezici Hamdi Bey de çoğu zaman yazarın sözcülüğünü yapar. Yıllarca devlet memuru olarak çalışmış olan Gezici Hamdi Bey bürokrasiyi yakından tanımaktadır. Bundan dolayı Tozaklıların girişimlerine daha gerçekçi bir gözle bakar. Onları olabilecek şeyler konusunda zaman zaman uyarır. Fakat Tozaklıların özlemlerine kavuşabilmeleri için elinden geldiğince gayret gösterir. Norm tiplemelerden biri olan anlatı kişisi Greimas'ın Eyleyensel Örnekçesi'ndeki yardımcı işlevine sahiptir.

Emin Sağlamer 14 Numaralı Kadastro Kurulunun teknisyeni olan anlatı kişisi köylü sınıfının karşısında olan bürokrasi sınıfının mensuplarından biridir. Kişilik özellikleri açısından bazı olumlu nitelikler gösterse de köylü sınıfının beklentilerini ve özlemlerini anlayamamaktadır. Bundan dolayı öznenin karşısında yer alan engelleyici konumundadır. Bir devlet memuru olarak kurallara ve hukuka oldukça bağlı olduğunu söyleyen Emin Sağlamer etik değerlerden oldukça uzaktır. Köylüleri küçümser. Onları görgüsüz ve ilkel topluluklar olarak görür.

Sırrı Bey Kaymakamın makamına vekalet eden anlatı kişisi Tahriratçıdır. "Kaymakam vekilliği yapan Tahriratçı Sırrı köye ve köylüye uzak görünse de iç dünyasında köylüye karşı çok farklı bir hassasiyet taşır. Tahriratçının görüntüsü ile söyleyişleri örtüşmez. Köylü karşısında tedirgin durur, konuşmaktan korkar. Bu tedirginliği yaratan da tahriratçının dış görüntüsüdür" (Karabela (Şermet) 2007, 276). Düşünsel açıdan bürokrasinin olumlu taraflarını ve özeleştiri yapabilen yanını gösteren anlatı kişisi eylemsel olarak olumsuz nitelikler gösterir. Bundan dolayı Tahriratçı Sırrı Bey engelleyici işlevine sahiptir ve kart bir tiplemedir.

Ömer Bey Bütün gençliğini devlet memuru olarak köyleri gezerek geçirmiş olan Ömer Bey mal müdürüdür. Mal Müdürü Ömer Bey başlangıçta olumlu bir tipleme olarak çizilse de ilerleyen bölümlerde rüşvetçi ve insafsız bir tipleme olduğu ortaya çıkar. Tozaklıların mağduriyetinden çıkar elde etmeye çalışır. Muhtar Battal'ın genç kızı Alime'ye karşı cinsel haz duyar. "Camgöz; tel gözlüklü, saçları ağarmaya yüz tutmuş, meşin kıravatlı birisidir. Mal Müdürü köy yollarına gençliğini gömmüş birisidir. Mal Müdürü işini bilir bir adamdır. Yağmurlar yağarken küpünü doldurmuş, malı mülkü olmuştur" (Yanardağ 2005, 337). Kart bir tipleme olan anlatı kişisi bir eyleyen olarak engelleyici konumundadır.

Anlatıda yer alan diğer anlatı kişilerinin isimleri şunlardır: Cennet Karı; Kır Abbas'ın eşi, Muhtar Battal, Kel Bektaş, Yusuf, Döndü, Senem, Yeşer, Haydar, Fatma, Demir Bey, Teğmen Saim, Deli Ziraatçı, Lütfiye Hanım; Sırrı Bey'in eşi, Rauf Hoca; Eğitimci Rıza'nın öğretmeni, Hörü Karı, Pat Ali; Kır Abbas'ın kardeşidir, Alime, Züra, Kenan Demir, Ayşe Karagöz, Esme, Durmuş; Pat Ali'nin oğludur, Avşarlı Zekeriya, Muharrem, Güley; Muhtar Battal'ın eşi, Nazmi Bey, Rıza Bey, Ziya Bey, Arzuhalci Kürt İdris, Saffet Bey vd.

Detaylı Olay Örgüsü

Kır Abbas'ın Bir Kaplumbağayı Sırtüstü Yatırması Kurak bir yaz mevsiminin yaşandığı Ankara'nın Tozak köyünde toprak ve bütün canlılar havanın sıcaklığından dolayı adeta kavrulmaktadır. Altında pur taşları olmasından dolayı toprak olması gerekenden çok daha sıcaktır. Tilkiçikan'dan bakıldığında köy yoksul yorganı gibi görünmektedir. Kırdaki gezinen iki kaplumbağa gölgelenip yiyecek bulabilecekleri bir alan aramaktadır. Kır Abbas ailesiyle birlikte tarlada ekin biçmektedir. Eşi Cennet, torunu Haydar, oğlu Yusuf ve gelini Senem ona eşlik etmektedirler. Yaşlılıktan dolayı kolayca yorgun düşen Kır Abbas sıcaktan bunalır ve eşiyile çocuklarına çıkarır. Daha fazla çalışamayacağını ve dinlenmeyi hak ettiği söyleyerek kundaktaki torununun yanına oturur. Bebeğin üzerindeki örtüyü kaldırdığında onun çok terlemiş ve her yanının toz içinde olduğunu fark eder. Eşine ve çocuklarına daha fazla çalışmak istemediğini söyleyen Kır Abbas onlarla tartışır. Az da olsa dinlenebilmek niyetiyle köyün yolunu tutar. Yürüyüş sırasında Kır Abbas otların arasında ilerleyen bir kaplumbağaya rastlar. Kaplumbağanın kendi içine kapandığını görmesi ve sıcaklığın da etkisiyle sinirlenerek onu bir çukur kazdıktan sonra sırtüstü yatıp yoluna devam eder. Hiçbir bitkinin ve ağacın bitmediği köye gelen Kır Abbas, evin damının altına oturur. Evin anahtarını azık torbasının içinde unutmuştur. Susuzluğunu gidermek için kuyulara gider ve hemen ardında bir ağacın altında dinlenmek ister.

Sırtüstü Yatırılan Kaplumbağanın Ölmesi Derslerinin bitmesinin ardından okuldan dönen Eğitimci Rıza sıcaktan ve kuraklıktan dolayı altmış haneli Tozak köyünün yakınında göç edeceğini düşünür. Onların refah seviyesini yükseltip göç etmelerine engel olmak için çözüm önerileri arar. Yol üzerinde sırtüstü yatan bir kaplumbağa gören Eğitimci Rıza, onu eline aldığı anda ölmüş olduğunu fark eder. Bir süre düzelmek için çaba göstermiş olan kaplumbağa sıcaklığa ve kendi tabiatına karşı gelebileceğini anladığı için kendini bırakmıştır. Yolda yürümeye devam ederken Eğitimci Rıza Kır Abbas'la karşılaşır. İkisinin de en güncel sorunu ekin biçmektir. Kır Abbas Eğitimci Rıza'ya ters çevirdiği kaplumbağayı düzeltmeye gittiğini ve yaptığı şeyden derin vicdan azabı duyduğunu söyler. Eğitimci Rıza Kır Abbas için hem üzülür hem de içinden söyler.

Kır Abbas'ın Ölü Kaplumbağayı Bulup Gömmesi Kavurucu sıcaklarda tarlada çalıştığı sırada yoldan geçen otobüsleri ve minibüsleri izleyen Kır Abbas, ters çevirdiği kaplumbağayı düşünerek vicdan azabı çeker. Onun ne durumda olduğunu görmek için tarladan ayrılır. Çeşitli otların süslediği topraklar üzerinde ilerlerken başka bir kaplumbağaya rastlar. Onun gölgelik bir yer ve yiyecek bir şeyler aradığını anlayıp onu rahat bırakır. Biraz daha ilerledikten sonra Kır Abbas ölen kaplumbağayla karşılaşır. "Tekneli dede" adıyla hitap ettiği kaplumbağanın ölümüne çok üzülür ve kendini suçlar. Kaplumbağanın ölü bedenini dere yatağına götüren Kır Abbas, onu su kenarındaki bir çukura gömer. Ardından eve döner. Uzun süredir yıkanamamış olan aile üyelerinin ve çamaşırların temizlenmesi için su taşınır. Kırdan dolayı her yanı kaşınan Kır Abbas bol suyla uzunca yıkanmak ve dinlenmek ister. Kuyulardan birinin içine giren Kır Abbas serin suda bir süre oturur.

Pat Ali'nin Durmuş'un Düğünü İçin Şarap Satın Alması Daha sonra küçük kardeşi Pat Ali'yle karşılaşan Kır Abbas onun oğlunun evleneceğini ve düğün için şaraba ihtiyaç olduğunu öğrenir. Şarap veya üzüm almak için yeterli parası olmadığını söyleyen Pat Ali borç para aramaktadır. Fakat Kır Abbas'ta Pat Ali'ye verilebilecek borç para yoktur. Pat Ali Kır Abbas'ı cimrilikle itham eder ve para yerine ondan eşeğini ödünç ister. Kır Abbas Pat Ali'ye hiç düşünmeden eşeği alabileceğini ve olan hiçbir şeyini başkalarından esirgemediğini söyler. Çankırı'nın Çerkeş köyündeki Çatal Osman'ın üzüm bağına giren Pat Ali gördüğü üzümlerin güzelliğine hayran kalır. Kendi köylerinde de aynı üzümleri yetiştirebilmiş olmayı diler. Dört küfe üzüm alan Pat Ali şarap yapacağını dile getirdiğinde Sünni mezhebine mensup olan Çatal Osman ona üzüm satmaktan vazgeçer. Asıl Müslümanların Sünniler olduğunu ve üzümlerinden şarap yapılmasına izin vererek günah işleyemeyeceğini söyler. Bunun üzerine Pat Ali bir arkadaşının aracılığıyla istediği üzümleri satın alır. Çatal Osman üzümleri satın aldığı fiyatin üzerine kâr ekleyerek satacağını söyleyen diğer alıcıya ucuz fiyatla üzüm verir.

Tozaklıların Üzüm Özlemi Mevcudu yirmi kişi olan bir sınıfta eğitimci yapan Rıza'yla Gezici Hamdi Bey'in en büyük hayali köye okul yapılmasını sağlamaktır. Gezici Hamdi Bey'in okulu ziyaret edeceğini öğrenen Eğitimci Rıza öğrencilerini teftiş için hazırlar. Edindiği bütün bilgileri askerlik görevi sırasında öğrenmiş ve daha sonra Mahmudiye'deki enstitüde tarım ve hayvancılık üzerine eğitim almış olan Eğitimci Rıza Tozak köyünde öğretmenlik yapmaktadır. Fırsat buldukça derslere katılan Kır Abbas en çok dört işlem yapmayı sevmektedir. Kendini ders sırasında birbirleriyle yarışan çocukların heyecanına kapılır. Eğitimci Abbas, kendisiyle zaman zaman zıtlaşan Kır Abbas'ı kaplumbağaların

öldürülmesinin kötü bir şey olduğunu söyleyerek öğrencilerin karşısında mahcup duruma düşürür. Ders sırasında köyün meydanına buğday ve para karşılığında üzüm ve kil satan satıcı gelir. Maddi durumu yeterli olan kişiler üzüm satın alırlar. Kır Abbas ile Eğitimci Rıza aldıkları üzümleri öğrenciler arasında paylaşırlar. Kır Abbas Eğitimci Rıza'ya kaplumbağanın ölümüne sebep olduğu için çok üzgün olduğunu ve yaşanan olayın unutulmasını istediğini söyler. Fakat ikiliyi en çok üzen satıcının köye getirdiği üzümler olmuştur. Zira Tozak'ta üzüm ve benzeri meyveleri yetiştirmek oldukça zordur.

Eğitimci Rıza'nın Purluğu Üzüm Bağına Çevirmek İstemesi Gökkaya'da oturup purluk araziye izleyen ikili toprağı incelemeye başlar. Eğitimci Rıza incelediği toprağın Mahmudiye'deki enstitünün toprağına benzediğini söyler ve oldukça heyecanlanır. Enstitüde eğitim aldığı yıllardaki Rauf Hocasının verdiği dersleri hatırlayan Eğitimci Rıza purluk arazinin nasıl ıslah edileceğini hatırlar. Gökkaya'daki boş arazinin altındaki pur taşlarını temizleyip üzüm bağı yapmaya niyetlenirler. Üzüm bağında çalışmayı kabul edecek köylüler arasında bağlık alan paylaşılacaktır. Eğitimci Rıza Muhtar Battal'la purluk alan üzerine konuşur ve Pat Ali'nin oğlunun düğününde Tozaklılara duyuru yapılmasına karar verilir. Merhum ağabeynin eşi Döndü'yle evlenmiş olan Eğitimci Rıza eşine karşı yoğun bir şekilde cinsel arzu duymaktadır. Cinsel ilişki sırasında korunmayı bilmedikleri ve zevki azaltacak şeyler yapmayı sevmedikleri için birçok çocukları olmuştur. Eşinin yanına heyecanla uzanan Eğitimci Rıza purluk araziye incelemek için içten içe sabırsızlanır.

Tozaklıların Üzüm Bağı Konusunda Anlaşmaları Ertesi sabah alanı kürekle kazıyarak inceleyen Eğitimci Rıza toprağın altında çok fazla taş olmadığını fark eder. Beklenildiği kadar zorluk yaşamayacaklarını düşünen Eğitimci Rıza Tozaklılara müjdeli haberi vermek için sabırsızlanır. Yaşadığı sevinç Eğitimci Rıza'nın cinsel dürtülerini kabartır ve hemen Döndü'yle birlikte olur. Ders sırasında öğrencilere purluk arazinin nasıl temizleneceğini ve üzüm bağına nasıl yapılacağını uygulamalı olarak öğreteceğini söyler. Avşarlı Zekeriya ile Muharrem'in saz çaldığı Pat Ali'nin bel bağlama töreninde türküler söylenir ve şaraplar içilir. Muhtar Battal Tozaklılara Gökkaya'da yapılacak olan bağdan ve purluk alanın nasıl temizleneceğinden bahseder. Gökkaya'daki bağda çalışmayı kabul eden köylülere bağlıktan hisse verilecektir. Purluk arazinin nasıl düzeltileceği, köylüler arasında nasıl pay edileceği üzerine konuşulur. Bağlık, bağ yapımında çalışan bütün köylüler arasında eşit bir şekilde dağıtılacaktır. Arazide otlatılan hayvanların başka bir bölgeye götürülmesine karar verilir. Üzüm bağı yapılacak olması Hörü Kadın'ı oldukça mutlu eder. Zira ölmeden önce Tozak'ta bal gibi tatlı üzümlerin yetiştiğini ve yetiştirilen üzümlerden pekmeze şarap yapıldığını görmek istediğini söyler. Şaraplarını yudumlamaya devam eden Tozaklılar devletin yapılacak olan üzüm bağına müdahale etmesinden çekinirler. Yapılacak olan bağ için devletin mutlaka vergi isteyeceği düşünülür.

Toprağın Islah Edilmesi Ertesi sabah kazmalarını ve küreklerini ellerine alan Tozaklılar Ovacık yoluna kadar olan arazideki toprağı altüst etmeye başlarlar. Köylüleri etrafına toplayan Muhtar Battal son bir kez daha purluğun nasıl temizleneceğini ve arazinin nasıl paylaşılacağını anlatır. Fakat Tozaklılardan biri çalışmaya başlamadan önce arazinin paylaşılmasını ve herkesin kendi bölgesinde çalışmasını önerir. Onun bu teklifi Tozaklılar tarafından kabul edilir ve çalışmaya başlanır. Purlukta çalışmaya devam eden köylüler, topraktaki taşları dikkatli bir şekilde temizlemeyenlerden ve toprağı düzleyenlerden yakınırlar. Türküler eşliğinde çalışmaya devam edilir. Bir türlü çocuğu olmadığı için kendisiyle dalga geçilen Muharrem'e Kel Bektaş, çocuk yapma konusunda tavsiye verir. Çok fazla çocuğu olmasıyla övünen Kel Bektaş Muharrem'e akşam vakitlerinde eşinin üstüne vereceği ceketini atmasını söyler. Zira Kel Bektaş bir kadını üstüne ceketini atarak bile hamile bırakabileceğini düşünmektedir.

Tozaklıların Dayanışarak Üzüm Bağını Dikmeye Başlamaları Tozaklı yetişkinlerin purluk arazide yoğun bir şekilde çalıştığı vakitlerde çocuklar etraftaki kaplumbağalarla oynarlar. Bir kaplumbağayı aralarında paylaşmayan çocuklar ona zarar verirler. Kabuğu kırılan kaplumbağanın çok acı çektiği anlaşılmaktadır. Kaplumbağayı çocukların elinden alan Kır Abbas onları azarladıktan sonra onun yaralarıyla ilgilenir ve dinlenmesi için onu torununun kundağına saklar. Daha sonra Tozaklıların kendilerini fazla kaptırmış bir halde çalıştıkları görülür. Devlet tarafından kendilerine zorluk çıkarılacağını düşünen Tozaklılar, devletin yalnızca vergi toplanacağı zaman kendini gösterdiğini bunun haricinde onun varlığını hiç hissedemediklerini söylerler. Tozaklıları ziyaret etmek ve okulu teftiş etmek amacıyla köye gelen Gezici Hamdi Bey onlardan gelişmeleri öğrenir. Gezici Hamdi Bey Tozaklıları üzüm bağı yapmak konusunda destekler fakat öğrencilerin dersten geri kalmalarını da istemez. Dayanışmanın sağladığı şevkle köylüler akşam vakitlerinde bile çalışacaklarını söylerler. Kır Abbas'la Yusuf akşamleyin de çalışmaya karar verir.

Tozaklıların Bir Araya Gelmeleri Kel Bektaş'ın evinde toplanan Tozaklılar rakı ve şarap eşliğinde sohbet ederler. Kel Bektaş Gezici Hamdi Bey'e içki ikram eder ve yapılacak üzüm bağı üzerine konuşulur. Akşamleyin üzüm bağında çalışmaya devam eden Yusuf kundaktaki bebeğiyle de ilgilenir. Bir süredir eşi Senem'le açık havada birlikte olmayı hayal eden Yusuf onun dönmesini bekler. Toplantı sırasında Gezici Hamdi Bey Tozaklılara yardım sözü verir. Toplantıdan ayrılan Kır Abbas üzüm bağına geri dönüğünde kendi bölgelerinde oğluyla gelinini çırılçıplak bir vaziyette görür. Çift birbirini kovalayarak kırıştırmaktadır. Bir zamanlar gücü ve kuvveti yerinde olan Kır Abbas gençlik yıllarını hatırlar ve yeniden genç olması durumunda oğlu gibi kırlarda sevdiği kadınla çıplak bir halde koşacağını düşünür. Fakat onların başkaları tarafından görünmelerini istemez. Bundan dolayı Kır Abbas çifte seslenir ve onları çıplak halde görmemiş gibi davranır. Kır Abbas Yusuf'a Gezici Hamdi Bey'in yarın bağa çubuk getireceğini söyler.

Üzüm Bağı Dikimindeki İlk Adımlar Kısa süre sonra purlukta çalışan Tozaklılar arasında bazı ayrımcılıklar ve particilik su yüzüne çıkar. Tozaklıları bir araya toplayıp söylev çeken Muhtar Battal dayanışmanın öneminden ve verdikleri emekten bahseder. Purlukta çalışan köylüler arasında ayrılıkların ve mesnetsiz tartışmaların yaşanmasını istemediğini söyler. Aynı zamanda yabanda yaşayan fakir Tozaklıların dışlanmasını kabul etmez ve onlara da bağılıktan hisse verileceğini söyler. Kel Bektaş gibi ayrılıkçı fikirleri olan bazı kişiler homurdanarak oradan uzaklaşsa da ciddi bir sorun yaşanmaz. Bağda kullanılacak çubukları almak amacıyla Kır Abbas kasabaya gitmeye karar verir ve yola çıkar. Ulaşım aracının pahalılığından yakınıdır. Kasabaya vardığında Bekir Ağa'yla karşılaşan Kır Abbas Gezici Hamdi Bey'in evinin nerede olduğunu öğrenir. Kır Abbas Hamdi Bey'in evinin bulunduğu Kaledibi'ne varır. Kır Abbas Gezici Hamdi Bey'e çubukları almak için geldiğini söyler. Birlikte Deli Ziraatçı'ya giden ikili bağ için delice çubuğu ister. Fakat Ziraatçı elinde istenilen çubuğun olmadığını ve hiçbir yerde de bulunmadığını söyler. Aradıkları çubukları bulamayan ikili çaresizce evlerine döner.

Ataerkil Düzende Kadınların Sorunları Kır Abbas'ın Tozak'a geri dönmesinin ardından hava soğur. Eğitimci Rıza kar yağmasıyla birlikte toprak altı sularının zenginleşeceğini ve dikilecek bağ için bunun faydalı olacağını söyler. Fakat Kır Abbas Eğitimci Rıza'nın aksine kar yağışının bağlara zarar vereceğini düşünür. Durmuş'la olan evliliğini ve yaşadıkları ilişkiyi Senem'e anlatan Esmeye, sürekli şiddete maruz kaldığına değinir. Kendi isteklerini kocasına yalnızca birlikte yattıkları zamanlarda yaptırabildiğini söyler. İlk defa hamile kalmış olan Esmeye oldukça endişelidir. Senem Esmeye'yi sakinleştirmeye çalışır. Tozak'ta yaşayan çiftlerin fazla sayıda çocuğa sahip olması olağan bir durum haline gelmiştir. Senem Esmeye'ye doğum kontrolüyle ilgili bazı bilgiler vereceğini söyler. Fakat Esmeye, doğumu sorunsuz bir şekilde atlatması ve bundan hoşlanması durumunda her yıl hamile kalabileceğini söyler. Zira köylü kadınlardan genel olarak beklenen şey çocuk doğurmalarıdır. Senem Purluk ve dikilecek olan bağ hakkında daha fazla konuşmak isterken Esmeye çocuklar ve doğumla ilgili daha fazla bilgi almaya çalışır. Eve dönen Kır Abbas yarından itibaren asmalara su verileceğini söyler.

Üzüm Bağının Dikilmesi Kış mevsiminin gelmesiyle birlikte kar ve yağmurun her yanı saracağını düşünen Kır Abbas bir an önce dikilen bağı sulamak ister. Tozaklılar onu yağmur yağacağı konusunda uyarır ve boşuna sulama yapmamasını söylerler. Fakat bağının gelişmesini ve en güzel üzümlerle salkımların kendi bağında olmasını isteyen Kır Abbas sulama yapar. Yazın gelmesiyle birlikte Tozaklılar bağda çalışmaya yeniden başlarlar. Tozak'a gelen Gezici Hamdi Bey köylülere devlet memurlarına güvenmemeleri gerektiğini, devletten bir şey beklemeden dayanışmalarını ve bütün sorunları tek başlarına çözmeleri gerektiğini söyler. Kır Abbas dikilen bağın arasına hendek, kuyu ve bostan yapılmasını ister. Tozaklıların emeği ve Gezici Hamdi Bey'le Eğitimci Rıza'nın desteğiyle istenen şeyler yapılır. Daha sonra bağların yeşermesi ve yaprakların açmasıyla birlikte yapraklar yemeklerde kullanılmaya başlanır. Fakat Eğitimci Rıza'yla Yusuf Tozaklıları yaprakları kullanmamaları gerektiğini ve çubuktaki salkımların henüz bir yaşını doldurduklarını söyler. Gezici Hamdi Bey'in Tozaklılara bostan tohumu vermesinin ardından köylüler arasında yeniden bazı münakaşaların yaşandığı görülür. Kır Abbas kendi bölgesine giren hayvanların sahiplerini uyarır. Kuyunun başına talvar yapılmasını isteyen Kır Abbas Eğitimci Rıza'yla görüşür. Eğitimci Rıza da Muhtar Battal'la görüşmeye karar verir. Artık hayvanlarının sayısını azaltmış olduğunu söyleyen Muhtar Battal ahırın çatısını talvar için kullanabileceklerini söyler. Tozak köyünün mezarlığında dolaşan Kır Abbas, yüzyıllar boyunca doğup büyüdüğü yere hiçbir katkısı olmamış, ne bir bağ ne de bir ağaç dikmiş olan atalarına veryansın eder. Birbirine sevgi göstermemiş ve daima düşmanlıktan, korkudan beslenip geri kalmış olan atalarını anlamakta oldukça zorlanır.

Kır Abbas'ın Bağ ile İlgilenmesi ve Yeşer'in Doğumu Geceleyin uyku saatlerinde huzursuzlanan Kır Abbas kıyafetlerini giyip yorganını alıp talvarın altına gider. Fakat uzun süredir yıkanmamış olan

kiyafetleri ve yorganı yüzünden uyumakta zorlanır. Bostan ve üzüm bağı için çalışıp hızlı bir şekilde sonuç almak isteyen Kır Abbas tamamen oraya odaklanır. Sabah vakitlerinde bostanda çalışan Kır Abbas'ın yanına torunu Haydar gelir. Senem'in doğum sancılarının başladığını ona haber verir. Asma yapraklarının altında yumurtlamış olan kaplumbağanın iki yumurtasını alan Kır Abbas onların ölümünü bekledikten sonra onlarla karıncaları besler. Esme'nin doğacak olan çocuğu için de bir yavru alır. Anne kaplumbağaya bostanındaki en güzel sebzeleri ve meyveleri vermeye söz verir. Bostanda doğum sancıları çeken Senem'in yardımına Hörü Kadın yetişir. İnanca göre Senem'i kötülüklerden korumak amacıyla etrafına çörekotu dökülür. Hörü Kadın Senem'i rahatlatmak için elinden gelen her şeyi yapar. Çekilen derin acılar ve zorlukların ardından Senem doğum yapmayı başarır. Hörü Kadın dünyaya gelen bebeğin yüzüne tuz sürer. Kır Abbas Haydar aracılığıyla Senem'e kelek gönderir. Kır Abbas çok mutludur. Kısa bir süre sonra Esme de doğum yapar. Kır Abbas Pat Ali'nin oğlu Durmuş'la evli olan Esme için çok üzülür. Oldukça kibar, kişilik olarak iyi bir tabiata sahip ve güzel bir kadın olmasına rağmen kendisine kötü davranılmaktadır.

Bağın Gelişmesi ve Kır Abbas'ın Torununa İsim Vermesi Bostanlarda mahsullerin olgunlaştığını gören Kır Abbas seslenerek köylüleri etrafına toplar. Başlangıçta Tozaklılar Kır Abbas'ın başına kötü bir şey geldiğini sanmışlarsa da onun bostandaki mahsulleri göstermek için bağırdığını öğrenirler. Kır Abbas Tozaklılara dört yıl önce bağ dikimine başlamış olmaları durumunda ilk üzüm hasadını yapmış olacaklarını söyler. Daha önce bağ dikimine başlamamış olmaktan üzüntü duyarlar. Bağda çalıştıkları sırada Kır Abbas'ın söylemesi üzerine işe ara verilir. Cennet Karı Kır Abbas'ın ardından eve doğru yürümeye başlar. Zaman zaman eşi tarafından sevilmediğini düşünse de Seferberlik yıllarında onu nasıl beklediğini ve birlikte geçirdikleri yılları düşünür. Cennet Karı Kır Abbas'a yeni doğan torununa isim vermesi gerektiğini söyler. Kır Abbas Cennet Karı'ya zamanı geldiğinde torununa isim vereceğini söyleyip onu eve gönderir. Eğitimci Rıza'nın yanına giden Kır Abbas ondan iki lira borç alır. Ardından karıncaların önüne bıraktığı yavru kaplumbağaların teknelerini alıp eve gider. Torununun hastalıklardan ve kötülüklerden korunacağı inancıyla liralari ve tekneleri onun kundağına yerleştirir. Torununa Yeşer adını verir. Ardından töre gereği Kır Abbas'ın kiyafetinden bir parça kesilip yakılır. Köylüler ve aile üyeleri bağda çalışmaya devam ederler.

Tozaklıların Üzümün Tadını Almaları Aradan geçen dört yılın ardından salkımlar meyvelerini vermeye ve asma yapraklarının altına kaplumbağalar yumurtlamaya başlar. Bir dişi kaplumbağayla erkek kaplumbağanın çiftleşmesine tanık olan Kır Abbas onların asma yapraklarının altına yuva yapmalarına izin verir. Tarladaki ekinleri biçmekle ilgilenen Eğitimci Rıza yakında bağ bozumuna gidileceğini ailesine haber verir. Döndü ile çocukları tarlada çalışmaya ara verip sarımsaklı yoğurtla haşlanmış yumurta hazırlarlar. Hörü Kadın toplanacak üzümlerle pekmez yapılmasını ister. Eskilerin geleneğine göre pekmez yoğurtla birlikte yenilmektedir ve bu yemeğe karga beyni adı verilmektedir. Eğitimci Rıza, Döndü ve çocukları üzümden pekmez yapılacak günleri ipe çekerler. Tarlada buğday biçmeye devam edilir. Dişi kaplumbağanın asma yapraklarının altında yumurtladığı dönemde Kır Abbas birkaç sepet üzüm toplayarak köylülere dağıtmaya karar verir. Topladığı üzümleri kuyudan çektiği suyla temizler fakat sepetleri köye kadar taşıyamayacağını fark eder. Bunun üzerine Kır Abbas; Eğitimci Rıza ile Muhtar Battal'ın yanına gidip sepetlerin taşınması için yardım ister. Toplanan üzümlerden her aileye ikişer salkım verilir ve Tozaklıların üzümün tadını almaları amaçlanır.

Bağ Bozumu Kutlamaları Üzüm salkımlarının dağıtılmasının ardından Kır Abbas Tozaklılara daha fazla beklemenin anlamsız olduğunu ve yarın bağ bozumuna çıkmaları gerektiğini söyler. Eve dönen Kır Abbas eşine ve gelinine en güzel kiyafetleri hazırlamalarını söyler. Dinlenip güç toplayabilmek için gelininden keçe ve yastık ister. Yarın berberi çağırıp tıraş olmak ister. Eşine ve gelinine yeleğinin, kuşağının ve çorabının hazırlanmasını söyler. Fakat kısa bir süre sonra bağa gitmeye karar veren Kır Abbas hazırlıklarla bizzat ilgilenmek ister. Topladığı yedi delikanlıya boynuzları olan başlıklar giydirip ellerine de birer tüfek verir. Kendisi de sarı dikenlerden, asma yapraklardan ve buğday başaklarından oluşan bir başlık takar. Evinin önüne atıyla gittiğinde torunu Yeşer'i kucağına alır. Fakat Yeşer Kır Abbas'ı tanır ve ondan korkmaz. Torununun zekasına hayran kalan Kır Abbas onun çiçeklere sarılmasını buyurur. At üzerinde köyün içinde ilerleyen Kır Abbas'ın önünü maskeli yedi genç keser. Kır Abbas onlardan yol vermelerini ister ve karşılığında istenen her şeyi verebileceğini söyler. Yedi delikanlı Kır Abbas'tan kendilerine birer tane kız verilmesini isterler. Tören için hazırlanmış olan yedi kız yol kesen gençlere verilir ve dans edilir.

Üzüm Saçımı Bağ bozumunun ardından Kır Abbas Tozaklılara toplanan ilk üzümlerin dağıtılması gerektiğini, yani saç kılımı, söyler. Dolayısıyla Tozaklılar küfelere ve sepetlere doldurdukları üzüm salkımlarını binek hayvanlarına yükleyerek Ankara'ya doğru ilerlerken tanımadıkları kişilere dağıtmaya

çıkarlar. Fakat yolculuk sırasında yoldan geçen araçlar Tozaklıları hiç umursamazlar. Yolculara üzüm ikram etmeye çalışan Tozaklıların yanından hızlıca tozu dumana katarak geçerler. Bir turist kafilesi üzüm ikramında bulunan Tozaklılarla yakından ilgilenir. Onlardan gelenekle ilgili bilgi almaya ve onlarla sohbet etmeye çalışırlar. Bol bol fotoğraf çekilip ikramları geri çevirmezler. Kır Abbas, yabancıların Türk kültürüyle ve gelenekleriyle yakından ilgilendiklerini ve birçok şeyi Anadolu halklarından özenerek yaptıklarını söyler. İlk bağ bozumuyla toplanmış olan üzümler dağıtılmıştır. Tozaklılar köylerine geri dönerler.

Koç Katımı ve Gökten Düşen Siyah Cihaz Gezici Hamdi Bey'den doksan lira kadar yardım almış olan Eğitimci Rıza okulun pencerelerini ve sıvalarını yeniler. Yapılan onarımla birlikte okulun yirmi yıl daha öğrencilere hizmet edeceği Tozaklılar arasında alaycı bir üslupla konuşulur. Kır Abbas'ın girişimiyle bütün Tozak halkının Seyranlı'daki koç katımına katılması kararlaştırılır. Bütün köylülerin ve köy kurulunun bir araya gelmesiyle çobanlar koyunları ağıllara kapatırlar. Ardından türküler, tekerlemeler, bilmeceler ve maniler söylenir. Semah dönülür ve çeşitli oyunlar oynanır. Geleneğe göre doğacak olan kuzuların dişi olması için onların sırtlarına küçük kız çocukları oturtulur ve ağaçların arasında dolaştırılırlar. Yusuf ile Kel Bektaş Tekağaç tarafına gökten siyah bir cismin düştüğünü görürler. Herkesin bilinmeyen cisimden korkması üzerine Kır Abbas, cismin ne olduğuna bakacağını söyleyip oraya doğru ilerler. Siyah cismin cansız ve zararsız olduğunu anlayan Kır Abbas onu sarı telleri, cam memeleri, kırmızı kuşağı olan demirden yapılmış bir cisim olarak betimler. Cismi eline alıp köylülerin arasına gelir. Kimse onun ne olduğunu anlayamaz. Yabancılar tarafından yurtlarına atılmış bir bomba olabileceğini düşünürler. Devlete ait bir aygıt olabileceğini düşünerek onu okulun odalarından birine kapatmaya ve yetkililerin gelip onu almasını beklemeye karar verirler.

Tozak'a Kadastro Memurlarının Gelmesi Kara kutu Tozaklılar tarafından okulun odalarından birine kapatılmıştır. Devletin kutuyu sorması durumunda onu teslim etmeye sormaması durumunda kutuyu gömmeye karar vermişlerdir. Her gün kapının önünde sırayla bir köylü nöbet tutar. Birkaç gün sonra köye bir cipin geldiği ve içinden şişman adamların indiği görülür. Muhtar Battal iyi giyimli beyefendileri evinde ağırlar ve onlara ziyaretlerinin sebebini sorar. 14 Numaralı Kadastro Kurulunun memurları olan Teknisyen Emin Sağlamer, Yazıcı Demir Bey ve ölçümcüler Nazmi, Rıza ve Ziya Beyler köyde kroki, harita planlarını yenileyip arazi sorunlarıyla ilgileneceklerini söylerler. Yetkililere köye düşen cihazdan bahsedilir. Memurların görmek istemeleri üzerine cihaz getirilir. Memurlar köylülere kara kutunun meteoroloji rasat cihazı olduğunu ve onunla hava ölçümlerinin yapıldığı söylerler. Köylülerden birinin cihazı karakola teslim etmesi istenir. Korkulacak bir durum olmadığını anlayan köylüler memurların ne kadar kalacaklarını ve tam olarak ne iş yapacaklarını merak ederler.

Köylü-Kentli Çatışması Muhtar Battal'ın hayatında misafir edilecek olan grup oraya yerleşir. Emin Sağlamer tuvalete gider. Tuvaletinin bitmesinin ardından Muhtar Battal'dan taharet bezi ve ellerini yıkamak için sabun ister. Muhtar Battal eşinden bir parça bez ve Eğitimci Rıza'nın eşi Döndü'den kokulu sabun alıp verir. Uzun süre tuvalette bekleyen Emin Sağlamer Tozaklıların görgüsüz ve cahil olduklarını düşünür. Ardından yemek için sofa kurulması gerekir. Bağdaş kurarak oturamayan memurlar için köylülerden bazılarının bavulları getirilir ve bavullar oturak olarak kullanılır. Tavuk ürünlerinden tiksinen Demir Bey için farklı bir yemek getirilir. Yarın sabah 8:30'da köylüler arasından oluşturulacak bilirkişi kuruluyla arazilerin ölçümleri yapılacaktır. Bunun için köyü iyi tanıyan birkaç kişinin bulunması istenir. Tozak köyünü daha iyi tanımak isteyen memurlar köylülere sorular sorarlar. Hükümet konusunda ne düşündükleri merak edilir. Particiliğin bütün köyleri böldüğünü ve seçimler için ekonomik kaynakların boşa harcandığını düşünen Kır Abbas parti tutmadıklarını fakat devlete değer verdiklerini söyler. Saati olmayan Tozaklılar gün doğumuyla birlikte Muhtar Battal'ın evinin önünde toplanırlar. Bilirkişi kurulu oluşturulduktan sonra çalışmaların başlaması için akşam olması beklenir. Üç gün boyunca Muhtar Battal'ın evinde kalmış olan memurları başka bir köylünün misafir etmesi istenir. Zira Muhtar Battal'ın evinde yer sorunu olmasa da yiyecek konusunda sıkıntı yaşanmaya başlanmıştır.

Arazi Ölçümlerinin Yapılıp Tamamlanması Başlangıçta bölgedeki tarlaları ölçen ve kayıt altına alan kadastro görevlileri daha sonra köyün merkezinde ve tepelerinde çalışırlar. Fırsat buldukça köylülerle sohbet etmeye çalışan Emin Sağlamer kentin insanlara sunmuş olduğu fırsatlardan bahseder. Emin Sağlamer'e göre kentlerdeki imkanlar oldukça fazladır. Tozaklılara kentlere göç etmelerini, çocuklarını okutmalarını ve iyi ücretler alabilecekleri işlerde çalışmalarını tavsiye eder. Köyde yaşamının oldukça zor olduğunu ve ilkeliliğin, cahilliğin ve görgüsüzlüğün had safhada olduğunu söyler. Kır Abbas Emin Sağlamer'in argümanlarına karşı çıkar ve söylemleriyle onun tezlerini çürütür. Daha önce köyden göç etmiş olan tanıdıklarının oldukça vasıfsız işlerde çalıştıklarını ve

hayatın orada da oldukça zor olduğunu söyler. Toprakla ilgilenmenin ve ona bağlı olarak yaşamının öneminden bahseder. Kentliler tarafından görgüsüz topluluklar olarak görüldüklerinin farkındadır. Kır Abbas Emin Sağlamer'e kentteki görgü anlayışıyla kırsaldaki görgü anlayışının farklı olduğunu söyler. Aynı zamanda tarım ve hayvancılıkla üretime katkı sağlayan köylüler sayesinde vatandaşların karınlarını doyurabildiklerini ve bütün savaşlarda en çok köylülerin savaştıklarını söyler. Dolayısıyla Kır Abbas'a göre vatan köylüye aittir ve Atatürk'ün köylü sınıfıyla ilgili söylemiş olduğu meşhur sözü hatırlatır. Son olarak purluk araziye yapılan üzüm bağına kayıt altına alan kadastro memurları arazinin geçmişiyle ilgili önemli sorular sorarlar. Köylülerin buldukları bildirimlere göre raporu sonlandırıp görevlerini tamamlarlar. Ertesi sabah kendilerini almaya gelen cipe binip başka köylere giderler. Üzüm bağına devlet tarafından kayıt altına alınmış olması Tozaklıların rahatlamasını sağlamıştır.

Yeşer'in Rahatsızlanması ve Kır Abbas'ın Onunla İlgilenmesi Bostandaki, tarladaki ve bağdaki işlerinden fırsat yaratan Kır Abbas her gün torunu Yeşer'i görmeye gelir ve onunla yakından ilgilenir. Akşam vakitlerinde bağıktan dönen Kır Abbas Senem'den Yeşer'in hasta olduğunu öğrenir. Yeşer'e nazar değdiğini düşünen aile üyeleri dualar okur ve Hörü Kadın'a kurşun döktürmeyi düşünürler. Fakat Kır Abbas Cennet Karı'nın Yeşer'i kıskandığını ve bu yüzden ona nazar değmiş olduğunu düşünür. Kır Abbas sürekli terleyen ve sayıklayan Yeşer'e su verilmesini söyler. Cennet Karı hastaya su verilmemesi gerektiğini söyler. Kır Abbas Cennet Karı'ya çok sinirlenir ve su kaybeden hastaya düzenli olarak su verilmesi gerektiğini söyler. Ardından Kır Abbas Haydar'a Eğitimci Rıza'ya gitmesini ve ondan hızlıca çay alıp geri gelmesini söyler. Kır Abbas kendisiyle sürekli zıtlaşan eşiyile tartışır. Altmış yıl boyunca onunla nasıl birlikte yaşadığını sorgular. Cennet Karı Kır Abbas'a cevap vermez ve ateşte pişen bulgur aşısıyla ilgilenir. Tarladan dönen Yusuf Kır Abbas'a öğle vakitlerinde Yeşer'in tarlada oyun oynamasına izin verdiklerini ve bu yüzden onun başına güneş geçtiğini söyler. Torununun ciddi bir sorunu olmadığını düşünen Kır Abbas kısmen de olsa rahatlar. Sabaha kadar torunuyla ilgilenir. Yeşer her istediğinde su ve çay verir. Onun tuvaletini yapmasına yardımcı olur.

Devletin Üzüm Bağına El Koyacağını Bildirmesi Mart ayının gelmesiyle birlikte Tozaklılar bağı budarlar. Hemen ardından da bostan ekimine ve bağ bellemeye başlarlar. Çankırı otobüsünden inen Mal Müdürü Ömer Bey, tarlaları aşarak ve bazı yerlerde binek hayvanları kiralarak Tozak'a varır. Bütün gençliğini Anadolu'nun köylerini gezerek harcamıştır. Muhtar Battal'ın evine varan Mal Müdürü'nü Alime karşılar. Ömer Bey Alime'yi Karahisarlı Sultan'a benzetir ve onun güzelliği karşısında cinsel dürtülerine hâkim olamaz. Kuyu temizlemeye gitmiş olan Muhtar Battal, Kır Abbas ve Eğitimci Rıza'yla eve gelir. Mal Müdürü Ömer Bey Muhtar Battal ve diğer Tozaklılara birkaç saat dinlendikten sonra Ovacık yolundaki purluk araziye gideceklerini ve kendilerine bildirimde bulunacağını söyler. Üzüm bağıyla ilgili sorun yaşayacaklarını düşünen Tozaklılar Mal Müdürü'nün uyanmasını beklerler. Onun uyanmasının ardından her birlikte Ovacık yolunun yanındaki purluk araziye gidilir. Tozaklılar purluk araziye nasıl ıslah ettiklerini ve üzüm bağına nasıl yaptıklarını anlatırlar. Altı yıl önce dikilmiş olan bağın bütün köylüler arasında eşit bir şekilde dağıtıldığını ve arazinin kimseye ait olmadığını söylerler. Fakat Mal Müdürü Tozaklılara okuduğu bildirimde arazinin hazineye ait olduğunu ve 14 Numaralı Kadastro Kurulunun yaptığı incelemeye göre köylülerin araziye işgal ettiklerini söyler. Mal Müdürü Tozaklılara devlet tarafından belirlenecek ücretin ödenmesi karşılığında bağın mevcut durumunun korunacağını aksi halde bağın bozulması gerektiğini söyler. Maruz kaldıkları haksızlık karşısında kendine hâkim olamayan Kır Abbas adeta isyan etmek ister. Mal Müdürü Tozaklılara devletin iyi niyet gösterdiğini ve bölgeye jandarmayla birlikte gelmiş olabileceğini söyler. Görevini tamamlamış olan Mal Müdürü Ömer Bey köy kurulundan bildirim yapıldığına dair onay belgesini aldıktan sonra oradan ayrılır.

Alınan Bildirim Üzerine Uykuların Kaçması Hazine tarafından kendilerine gönderilmiş olan bildirim üzerine Kır Abbas kasabaya gidip kaymakamla görüşmeye karar verir. Muhtar Battal'la Eğitimci Rıza kaymakamla görüşmeden önce köy kurulunu toplamayı önerir. Fakat Kır Abbas daha fazla vakit kaybetmeyi göze almak istemez ve bir an önce kaymakamla görüşmek konusunda kararlıdır. O gece evine gidip uyuyan Kır Abbas tuhaf rüyalar görür. Kendini ve ailesini bir salın içinde güçlü akıntısı olan bir nehrin üzerinde ilerlerken görür. Aile üyelerinin başına kötü bir şey gelmesinden endişe eden Kır Abbas salı dengede tutabilmek için elinden geleni yapar. Gördüğü rüyadan korkarak ter içinde uyanan Kır Abbas karşısında Cennet Karı'yı bulur. Eşinin sayıkladığını ve ter içinde kaldığını gören Cennet Karı onu kontrol etmek istemiştir. Daha sonra Cennet Karı yüzünü doğacak olan güneşe dönerek uyumaya çalışır. Fakat Cennet Karı da uykusunda rüya görür. Kırsal bir yerde duş alırken kendisinin erkek bir tanıdığı tarafından gözlemlendiğini görür. Bu durumu fark eden Cennet Karı rüyasında kendini gözleyen kişiye çıkarır.

Kır Abbas'ın Kaymakamlığa Dilekçe Vermesi

Güneşin doğmasıyla birlikte yolculuk için hazırlık yapılır ve Kır Abbas yanına bir kuzu alarak kendisini kasabaya götürecek minibüse biner. Bekir Ağa Bellemesi'nde ineceğini söyleyen Kır Abbas şoföre iki lira öder. Yolculuk sırasında minibüse Babas köyünden iki yolcu daha biner. Babaslılar mahkemeye gitmektedirler ve Kır Abbas'a kuzuyu memurlara rüşvet olarak mı vereceğini sorarlar. Kır Abbas Babaslılara kuzuyu kasabada satacağını ve elde edeceği parayı ihtiyaçları için kullanacağını söyler. Birkaç saat süren yolculuğun ardından kasabaya varılır. Bekir Ağa Bellemesi'nde inen Kır Abbas kasaba içinde gezerek hükümet konağına doğru ilerler. Dükkanları, çarşığı ve pazarı gördükten sonra kasabaya gelen Kır Abbas kuzuyu satmak istediğini söyler. Kır Abbas kuzuyu altmış liraya kara bereli adama satar. Hemen ardından hükümet konağına giden Kır Abbas kaymakamla görüşmek istediğini söyler. Ankara'ya gitmiş olan kaymakamın makamına Tahriratçı Sırrı Bey vekalet etmektedir. Kır Abbas oldukça heyecanlı bir halde kekeleyerek bütün yaşananları Tahriratçı Sırrı Bey'e anlatır. Sırrı Bey Kır Abbas'a dilekçe yazdırmasını ve pul almasını söyler. Kır Abbas Arzuhalci İdris'e bütün yaşananları uzunca anlatır. Yaklaşık altı sayfalık bir dilekçe yazdıran Kır Abbas istenen puldan da satın alır. Dilekçe ve pul için yaklaşık olarak yirmi lira ödemiş olan Kır Abbas Tahriratçı Sırrı Bey'in yanına gider. Fakat mesai saatinin sonra ermiş olmasından dolayı Sırrı Bey binadan ayrılmıştır. Onu yol üzerinde yakalayabileceğini düşünen Kır Abbas binadan ayrılır. Esnafı selamlayarak evine doğru ilerleyen Sırrı Bey'i yakalamayı başaran Kır Abbas dilekçeyi ona vermek ister. Fakat Sırrı Bey Kır Abbas'a mesai saatinin sona erdiğini ve yarın sabah yeniden gelmesi gerektiğini söyler.

Kaymakam Vekilinin Köylüleri ve Bürokrasiyi Eleştirmesi

Yürüyerek ve çevresindeki tanıdıklarıyla selamlaşarak evine varan Sırrı Bey'i eşi Lütfiye karşılar. Uzun yıllar boyunca devletin çeşitli kademelerinde memurluk yapmış olan Sırrı Bey'in maddi durumu gayet iyidir. Yemeğin ardından eşi ve kızlarıyla bir araya gelip oturan Sırrı Bey Kır Abbas'ı anlatır. Tozaklıların üzüm bağıyla ilgili yaşadıkları sorunu anlatan Sırrı Bey aynı zamanda onların ilk bağ bozumunda nasıl saçım yaptıklarını da anlatır. Üç saat boyunca Ankara'ya doğru yürümüş olan Tozaklılar topladıkları ilk üzümleri halka ücretsiz olarak dağıtmak istemişlerdir. Fakat kentliler onların neden bedavaya üzüm dağıttıklarını anlamamışlardır. Daha sonra Mal Müdürü Ömer Bey'in Tozaklılardan rüşvet istediğini de anlatmış ve Sırrı Bey bu tanıklığı Ömer Bey'e karşı olarak kullanmaya karar vermiştir. Sırrı Bey Kır Abbas'tan dilekçede özellikle bu konuya değinmesini istemiştir. Sırrı Bey Kır Abbas'ın ve onunla aynı durumda olan diğer köylülerin durumuna çok üzülmemektedir. Henüz kendi hakkını nasıl arayacağını bilmeyen ve bir devlet dairesinde nasıl davranması gerektiğini bile bilmeyen bir toplumda demokrasi denen şeyin tamamen sözde kalacağını söyler. Sadece pulu olmadığı için her gün yüzlerce dilekçeyi geri çevirmek zorunda kaldığını dile getirir.

Kır Abbas'ın Üzüm Bağını Kaybedeceklerinden Emin Olması

Kasabadaki bir dükkânın dışında yatmış ve orada sabahlamış olan Kır Abbas uyanır uyanmaz kaymakamlığa gider ve Tahriratçı Sırrı Bey'e dilekçesini verir. Onun belgelerini inceleyen Sırrı Bey herhangi bir eksik olmadığını görmesi üzerine Kır Abbas'ı köyüne geri gönderir. Köye geri dönen Kır Abbas'ı ilk olarak Tozaklı kadınlar karşılar ve ondan başvuru sonucunu öğrenmek isterler. Fakat Kır Abbas onlara akşam vakitlerinde Kel Bektaş'ın evinde herkese duyuru yapacağını söyler. Kır Abbas yolunu kesen bütün Tozaklılara aynı cevabı verir. Evine varan Kır Abbas torunları Yeşer, Fatma ve Haydar'a sıkı sıkı sarılır. Devletin toprağını elinden alabileceğini ama torunlarını asla alamayacağını söyler. Tamamen atıl durumda olan bir toprağı üzüm bağı haline getirmiş ve cephelerde savaşarak vatani düşman işgalinden kurtarmış olan Tozaklılara bir parça toprağın fazla görüldüğünü düşünür. Purluk arazi üzerinde hiçbir emeği ve hakkı olmayan devlet hukuk adı altında zorbalık yaparak halka zulmeder. Anlamsız ve işlevsiz bürokratik uygulamalar halkın önüne ciddi engeller çıkarır. Akşam saatlerinde Kel Bektaş'ın evinde toplanılır. Kır Abbas Tozaklılara devlete olan bütün güvenini ve gelecek ümidini kaybettiğini söyler. Yapılan başvurudan olumlu bir sonuç alamayacaklarından da emindir. Zira kaymakamlıkta rüşvetçi Mal Müdürü Ömer Bey'le karşılaşmış olan Kır Abbas, onun kendinden ne kadar emin olduğunu görmüştür. Kır Abbas isteyen Tozaklılara Ankara'ya gidip başvuru yapabileceklerini söyler. Fakat kendisi üzüm bağını kaybettiklerini kabul etmiştir.

Devletin Tozaklılara Teklif Sunması Fakat Teklifin Kabul Edilememesi

Bergamalı ve Rizeli iki jandarma Muhtar Battal ile kurul üyelerini Tahriratçı Sırrı Bey'in görmek istediğini bildirirler. Ekinlerin henüz biçilmemiş olduğunu gören jandarmalar söylenerek oradan uzaklaşırlar. Kasabaya inen Muhtar Battal; Sırrı Bey, Ömer Bey ve Ziraatçı'yla görüşür. Arazi üzerine inceleme ve araştırma yapmış olan yetkililer köylülere bir çözüm önerisi sunarlar. Yapılan hesaplama göre arazinin dönüm fiyatı 330 liradır. Tozaklı her ailenin iki dönüm için 650 lira vermesi durumunda arazinin kullanım haklarını satın alabilecekleri söylenir. Fakat Muhtar Battal yetkililere Tozaklıların bu ücreti ödemesinin mümkün

olmadığını söyler. Yapılan hesaplama göre üzümün tonu 160 liradır. Fakat Muhtar Battal hiç kimseye bu fiyattan üzüm satamayacaklarını da ekler. Kendi dikmiş oldukları bağ için para ödemek zorunda kalan Muhtar Battal içine düşmüş oldukları durumdan dolayı mevcut hükümeti ve siyasi-iktisadi dizgeyi eleştirir. Zira bağ dikilmeden önce devlet söz konusu edilen araziyle hiç ilgilenmemiştir. Hükümet konağından ayrılan kafile Gezici Hamdi Bey'in evine gider fakat onu orada bulamazlar. Muhtar Battal Gezici Hamdi Bey'in eşine yaşananları anlatır. Durumun Tozaklılara bildirilmesi üzerine Kır Abbas yetkililerin rüşvet istediklerine kanaat getirir. Zira Mal Müdürü'nün son ziyaretinde imalı bir şekilde rüşvet istediğini anlamıştır. Kendilerinden istenen ücreti veremeyecek olan Tozaklılar devlete, devlet kurumlarına ve onun memurlarına olan güvenlerini tamamen yitirirler. Yıllarca emek vermiş oldukları üzüm bağına bürokratik nedenlerden dolayı kaybetmeyi kabullenemezler. Eğitimci Rıza, Muhtar Battal ve Kır Abbas gibi karakterler dağa çıkıp isyan etme isteğiyle dolup taşarlar. Kır Abbas yirmi yaş daha genç olmuş olmayı ve dağa çıkmayı diler.

Tozaklıların Üzüm Bağı Sorununu Çözmek Konusunda Hukuki Arayışları Kasabaya giden Eğitimci Rıza Gezici Hamdi Bey'i evinde bulur ve Tozaklıların yaşadıkları sorunu ona anlatır. Elinden hiçbir şey gelmeyecek olan Gezici Hamdi Bey Tozaklıları teselli edebileceğini fakat daha fazlasını yapamayacağını söyler. Gezici Hamdi Bey'e göre devletin var olan hukuk sistemi emekçilerden yana değildir. Halktan tamamen kopmuş olan bürokratların toplumun gerçek ihtiyaçlarından haberleri yoktur. Eğitimci Rıza her ne kadar ümitsizliğe kapılsa da Gezici Hamdi Bey ona halkın geçmişte birçok zorluk görmüş olduğunu fakat ayırık otu gibi daima yeniden filizlenmeyi başardığını söyler. Gezici Hamdi Bey'e göre bilinmeyen bir gelecekte halklar adaletten, eşitlikten ve dayanışmadan yana bir bilinç geliştirip insanlığı ileriye taşıyacaktır. Fakat o güne kadar halklar; bürokratların, memurların ve sermayedarların çıkardıkları bütün sorunlarla baş etmelidirler. Tozaklıların derin bir ümitsizliğe kapıldığını ve onların çok üzülmüş olduklarını gören Gezici Hamdi Bey avukat bir dostuna danışmaya karar verir. Ankara'ya gelen Gezici Hamdi Bey ve Eğitimci Rıza avukatla görüşür. Gezici Hamdi Bey'in kendisi üzerinde hatırı olduğunu söyleyen avukat kesin karar açıklanmış olmasına rağmen ne yapılabileceğini araştıracağını söyler fakat karşılığında 45 bin lira ister. Üçlünün arasında geçen diyalogun sonunda Tozaklılardan para alamayacağını anlayan avukat söylem değiştirir. Avukat misafirlerine kesin kararın verildiğini ve hukuki açıdan bütün yolların kapanmış olduğunu söyler. Gezici Hamdi Bey avukat dostunun Tozaklıları kandırmak ve onların sorununu fırsata çevirerek kolay yoldan para kazanmak istediğini anlamıştır.

Tozaklıların Verdikleri Emeği Devlete Kaptırmamak İçin Bağı Bozmaları Son çare olarak Tozaklılar Başbakan'a dilekçe gönderir ve Sırrı Bey'le yeniden görüşürler. Fakat Sırrı Bey araziyle ilgili son kararın verildiğini, Ömer Bey'in yakın zamanda açık artırma başlatacağını ve kararın Takdir Komisyonundan geçmiş olduğunu söyler. Dolayısıyla Eğitimci Rıza Başbakan'dan olumlu bir haber gelmesi umuduyla Tozak'a geri döner. Bir süre sonra Mal Müdürü Ömer Bey Tozak'a gelir. Ömer Bey Muhtar Battal'a dilekçenin Başbakan'a ulaştığını fakat kesin olarak olumsuz haber geleceğini söyler. Tozaklıların açık arttırmaya da katılmadıklarını hatırlatan Ömer Bey yarın sabah işçilerle birlikte araziye geleceğini ve toplanacak olan mahsulün gerektiği şekilde paylaşılacağını söyler. Ardından Muhtar Battal'ın merkebine binen Ömer Bey oradan ayrılır. Bütün hukuki yolları tüketmiş ve istediği sonucu alamamış olan Tozaklılar evlerine dağılır. Bir süre sonra Kır Abbas bütün köylüleri üzüm bağına çağırır. Gece vakitlerinde Tozaklılar kendi diktikleri bağın üzümünü hırsız gibi toplamaya başlarlar. Toplanan üzümler küfelere doldurup hiç vakit kaybetmeden pekmez ve şarap yapılacaktır. Sabah vakitlerinde Kır Abbas torunu Yeşer'le birlikte koşarak çobanların yanına varır. Kır Abbas çobanlardan hayvanları bağa salmalarını ister. Onun isteği üzerine çobanlar üzüm bağına hayvanları bırakırlar ve kısa süre içinde hayvanlar bütün bağ ve asma yapraklarını yiyip bitirirler. Köylülerden sürekli ayrı düşen Kel Bektaş'ın payına dokunulmaz. Kır Abbas ile Muhtar Battal Kel Bektaş'a Tozaklılardan ayrılmamasını ve kendi payını da gözden çıkarmasını söylerler. Bir süre kararsız kalan Kel Bektaş'ın Tozaklılardan hiçbir zaman ayrı kalmadığını söylemesi üzerine hayvanlar onun payını da yerler.

Kaplumbağaların Göç Etmesi Bağı tamamen ortadan kalkmasıyla birlikte kaplumbağalar yuvasız kalırlar. Yıllar boyunca kaplumbağalarla da ilgilenmiş ve üzüm bağına onlara yuva yapmış olan Kır Abbas en çok onlar için üzülmüştür. Tamamen masum olan kaplumbağaların devletin açgözlülüğü ve adaletsizliği nedeniyle yuvasız kalması onu derinden yaralar. Kır Abbas kaplumbağalardan kendilerini ve devleti affetmelerini ister. Fakat Kır Abbas kendilerine haksızlık ve zulmetmiş olan devleti asla affetmeyeceğini söyler. Yeni nesillere üzüm bağına nasıl diktiklerini, devletin ona nasıl el koymaya çalıştığını ve devletin eline geçmemesi için onu nasıl bozduklarını anlatacağını söyler. Ertesi sabah yüzlerce işçiyle birlikte Ovacık yoluna gelen Ömer Bey bütün bağın ortadan kalktığını görür. Köylüler

tarafından oyuna getirildiğini düşünen Ömer Bey'e Kır Abbas bağı cinlerin bozuğunu söyler. Devletin İslam dinini temel almasından dolayı devlet memurlarının da cinlere inanmaları gerektiğini söyler. Ömer Bey Tozak'tan oldukça öfkeli bir halde ayrılır. Yıllarca emek verdikleri bağı tamamen bozmuş olan Tozaklılar bürokratlara önemli bir mesaj vermişlerdir. Fakat yarım kalan hayaller ve umutlar Tozaklıları oldukça üzer.

Temalar

Gelenek Uzam olarak Anadolu'nun Tozak adındaki bir kırsalında geçen anlatıdaki kurgusal köylü halkın yaşam biçimi ve gelenekleri üzerinde durulur. Toprağa bağlı yaşayan ve din-tarım normlarının baskın geldiği bir topluluk olan Tozaklılar geleneklerine ve inançlarına oldukça bağlıdır. Alevi inancında ve geleneğinde üzüm oldukça önemli bir meyvedir. Geleneğe göre bağ bozumundan önce çeşitli maskeler ve kıyafetler giyerek şarkılar türküler eşliğinde kutlamalar yapılır. Eski Alevi deyişleri saz eşliğinde söylenir. İlk bağ bozumunda elde edilen ürün ücretsiz olarak yabancılara dağıtılır. Ardından koç katımı adı verilen kutlama yapılır. Yeni doğacak olan kuzuların dişi olması için anne kuzuların sırtlarına küçük kız çocukları oturtulur ve ağacın etrafında gezdirilir. Dışa kapalı olan halk atalarından öğrenmiş ve tecrübe etmiş olduğu alışkanlıkları yaşatmaya devam eder. Ataerkil bir toplumsal düzene sahip olsalar da Sünnilere göre düşünsel olarak daha açık bir topluluklardır. Alevi kültürü anlatı kişilerinin söylemleri, davranışları ve türkülerini aracılığıyla aktarılır.

Ataerkillik Anlatıda çeşitli işlevlere sahip olan anlatı kişilerinin genel olarak tiplerden oluştuğu görülmektedir. Fakat eserde yer alan kadın anlatı kişilerinin ikincil kişiler oldukları ve eserde fon anlatı kişileri olarak rol aldıkları görülür. Kadın karakterlerin anlatıda geçen olaylara olan etkileri oldukça zayıftır. Kapalı olan ve din-tarım normlarının baskın geldiği bir yerleşim yeri olan Tozak'ta kadın anlatı kişileri geri planda kalır. Eşini yüzlerce metre uzaktan gören kadınlar ellerini göğüslerinde birleştirip başlarını eğerek beklerler. Toplumsal açıdan mikro bir topluluk olan Tozaklılar arasında kadınlar pek söz sahibi değildirler. Kır Abbas eşi Cennet'e karşı oldukça kötü davranır. Onunla olan bütün iletişimi yüksek tansiyonludur. Kır Abbas Cennet'e sürekli kızar ve söylenir. Cinsellik konusunda oldukça bilinçsiz ve bilgisiz olan toplulukta yer alan kadınlar sürekli doğum yapmaktadırlar. Kadınların toplumdaki en önemli varlık nedenleri çocuk dünyaya getirmek ve sorgusuz sualsiz kocalarına hizmet etmektir.

İnanç Bir İç Anadolu şehri olan Ankara'nın köylerinden biri olan Tozak'ta yaşayan halk Alevi inancına sahiptir. Dolayısıyla anlatı boyunca yeri geldikçe Alevi mezhebine dair ritüeller, dualar, deyişler, söylemler ve şölenlere değinilir. Sünni mezhebinin aksine Alevilik inancı var olan diğer inançlarla sentezlenerek oluşmuştur. Bundan dolayı anlatıda Sünni-Alevi çatışmasına da kısmen değinilir. Anlatıda geçen bazı ritüellerde Paganizmden izler görülür. Bağ bozumundan önce Kır Abbas'ın ve Tozaklı yedi gencin boynuzu olan maskeler taktıkları ve bölgeye ait değişik kıyafetler giydikleri görülür. Anlatı kişileri başlarına gelen bütün kötülüklerle çeşitli batıl inançlara başvurarak mücadele ederler. Hastalıklardan ve kötülüklerden korunmanın en iyi yolu kurşun döktürmek ve duruma uygun ritüellere başvurmaktır. Anlatıda yer alan anlatı kişilerinin her söyleminde, davranışlarında ve hareketlerinde Alevi inancının izlerini görmek mümkündür. "Baykurt diğer tüm romanlarında olduğu gibi bu romanda da batıl inancı soyut değerler üzerinden yansıtmaya çalışır. Cinleri ve perileri engellemek için söğüt dalını kullanan köylünün bu tavrı onların zihinsel alandaki tüm düşüncelerini reddettiğini gösterir. Kendi gerçeğimize ve analizimize güvenerek gerçek yaşam içinde olma şansımız varken romanda yer edinen köylü, geçmişten biriken yoz tecrübelerle yaşam içinde bocalar. Düşünülenin ötesinde çok daha büyük bir gerçeğin olduğunun farkında değildir; çünkü bilinci kendi eylemlerine yönelik bir kapalılık içindedir" (Akar 2010, 51).

Adaletsizlik Uzun yıllar boyunca yaşadıkları köye bir üzüm bağı dikmenin hayalini kurmuş olan Tozaklılar Eğitimci Rıza ve Kır Abbas'ın öncülüğünde Ovacık yolunun kenarındaki purluk arazide çalışmalara başlarlar. Altı yıl süren yoğun bir çalışmanın ardından ilk ürünlerini toplayıp yabancılara dağıtan Tozaklılar oldukça mutlu olurlar. Şarkılar, türküler, danslar ve oyunlar eşliğinde ilk bağ bozumunu gerçekleştirdikten bir süre sonra kadastro memurları Tozak'a gelir ve köy üzerinde arazi ölçüm çalışmaları yaparlar. Yapılan çalışmaların sonunda rapor hazırlayan kurul üzüm bağı dikilmiş purluk alanın devlet hazinesine ait olduğunu ve alana köylüler tarafından el koyulduğunu belirtmişlerdir. Bunun üzerine mal müdürlüğü Tozak'a dikilmiş olan bağı açık arttırmayla satışa çıkarıp satmaya karar verir. Fakat istenen ücreti ödeyemeyecek olan Tozaklıların bağı satın alması mümkün değildir. Daha önce devletin hiç ilgilenmediği çorak bir araziye üzüm bağı haline getirmiş olan Tozaklıların hakkı gasp edilmek istenmiştir. Bürokratik ve hukuki çıkmazlar Tozaklıların haklarını

savunamamalarına sebep olur. Hiçbir çaba sarf etmeden üzüm bağından kâr elde etmeye çalışan devlet Tozaklıların öfkelerini üzerine çeker. Maruz kaldıkları haksızlık karşısında Tozaklılar silahlanıp dağa çıkma isteğiyle dolup taşarlar. Fakat bunun yerine Tozak halkı diktikleri bağı kendi elleriyle devlete teslim etmek yerine onu tamamen talan etmeye karar verir. Son ürünlerin bir gece yarısı toplanmasının ardından sabah vakitlerinde üzüm bağı hayvanlara yedirilir.

Toplumsal Sınıf Anlatıdaki entrik olay örgüsünü meydana getiren en önemli çatışma bürokrasi sınıfıyla emekçi köylü sınıfı arasındadır. Yüksek makamlarda ve mevkiilerde bulunan devlet memurları halktan kopuk kişilerdir. Bundan dolayı onların beklentilerinden ve özlemlerinden tamamen habersizdirler. Dolayısıyla bürokrasi sınıfı emeğiyle hayatını idame ettirmeye çalışan halk sınıfıyla empati yapamaz ve onun sorunlarını anlayamaz. Tozak'a çeşitli sebeplerle yolu düşen bütün memurlar yerlileri görgüsüz, cahil ve ilkel kişiler olarak görürler. Onlara kent hayatının nimetlerinden ve imkanlarından bahsederler. Kente göç ederek çocuklarını okutabileceklerini, daha rahat işlerde çalışabileceklerini ve ihtiyaç duydukları her şeyi kolayca temin edebileceklerini söylerler. Fakat Kır Abbas ve diğer Tozaklılar memurlara halkın gerçek sorunlarıyla ilgilenmeyen eğitim sistemini istemediklerini ve köyde yaşamının kendine göre bir görgüsü ve kültürü olduğunu söylerler. Çiftçi olmanın ve emek vererek geçimini sağlamanın ne kadar onurlu bir tutum olduğuna değinirler. Üstünde yaşadıkları toprak ve yurt için en büyük bedelleri ödemiş olan köylüler ülkenin bürokrasisi tarafından ötekileştirilmiştir. "Bürokrasi ve bürokrasiye dair unsurlar köylü bürokrat bağlamında ele alınmıştır. Memur olan köylüye ya küçümser bir tavırla yaklaşır ya da acıyarak. Köylü önemsizdir ve o zamana kadar gelmiş yönetimler tarafından -Atatürk dönemi hariç- hep ihmal edilmiştir. Bu sebepten de köylünün yaşamında asırlardır değişen hiçbir şey yoktur. "Otuz... belki daha fazla yıl önce neyse bugün de o! Kuyumuz suyumuz aynı. (s.80) diyerek dile getirir köylü bunu" (Karabela (Şermet) 2007, 288).

Dostluk/Dayanışma "Kaplumbağalar" isimli romanda ise Ankara yakınında Tozak isimli bir alevi köyünde kurak ve verimsiz arazilerde günlerce elbirliği ile çalışarak bağ oluşturan ve yapılan bağ nedeniyle devlet ile ciddi bir çatışma içine giren köylü sınıfının mücadelesine yer verilir. Köyün fakirliğini bilen Kır Abbas, yaşamın devamını tutma ve geçinme kaygılarını giderme adına köyde bulunan ama üzerinde istenilmeyen bir bağı verimli hale getirmek için diğer köylüler ile omuz omuza ve ciddi bir bilinçlilikle çalışır. Mücadeleleri daha güçlü bir sonuca ulaşması için devletten destek ister, ama devlet onun istemini gayri ihtiyari bir nedensellikte reddeder". (...) "Kaplumbağalar" romanında baskı gücü karşısında kendi gücünü inşa etmeye çalışan Kır Abbas ve diğer köylülerin etkin eylemlerine yer verilir. İnsan zenginliği ve emek toplumun temel yaşamının özü iken, bu algıdan uzak olan üst sınıf köylünün tüm yaşam edimlerini ortadan kaldırır. Toplumsal konumlarının düşüncede bir başkaldırıyı haklı çıkarmayacağına karar veren köylüler, anlamsız yaşamlarını anlamlı hale getirmek adına ilk defa kendi istençleriyle oluşturdukları bir eyleme başvururlar. Anlamlandırma eylemi, bireylerin olana değil, olması gerekene doğru yönelindiklerini gösteren bilinçlilik halidir. Kendi dünyalarını yaratma ve kendini bilmeye dönüştürme adına girdikleri çaba, ilk olarak düşünsel iken daha sonra eylemsel bir hal alır" (Akar 2010, 80-107).

Onur Yaklaşık altı yıllık bir emeğin ürünü olan purluk araziye yapılmış üzüm bağına devletin hazinesi el koyar. Daha önce devletin hiç ilgilenmemiş hatta yüzüne bile bakmamış bir toprak parçasına üzüm bağı dikmeyi başarmış olan Tozaklıların emeği gasp edilmek istenir. Mevcut bürokratik yapı ve hukuki dizge tamamen devletten yanadır. Hazineye ait olan topraklar süre aşımına uğramamaktadır. Dolayısıyla hazine, kendisine ait olan her araziden istediği zaman hak talep edebilmektedir. Emeklerinin gasp edilmeye çalışıldığını gören Tozaklılar isyan duygusuyla dolup taşarlar. Kazanamayacakları bir mücadelenin içine girdiklerini anlayan Tozaklılar kendi elleriyle bağı teslim etmektense onu tamamen ortadan kaldırmayı tercih ederler. "Köylüler boyun eğmektense onurlu bir kaybedişe razı olmuşlardır. Kendi üzüm bağlarını kendi elleriyle bozmuşlar; bir diğer deyişle kendi ev imgelerini yine kendileri yıkmışlardır. Tıpkı insan karşısında çaresiz kalan kaplumbağanın kurtulmaktan vazgeçip sırt üstü kurumayı beklemesi gibi. Roman bu yönüyle sadece insanı anlatmaz. İnsanın doğa ile kurduğu ilişki üzerinden hayvanlara da selam verir. Kaplumbağalar romanı, kaybedenlerin safında, kaybedenler anısına durulan bir saygı duruşudur" (Erol 2019, 47).

Kişi İncelemesi

Abbas Kartal (Kır Abbas) (Sosyal/Sorumlu) Yetmişli yaşlarında olan anlatı kişisi Cennet'in eşi, Yeşer, Fatma ve Haydar'ın dedesi, Senem'in kayınpederi ve Yusuf'un babasıdır. Anlatının bilge tiplmesi Kır Abbas Ovacık yoluna yakın purluk araziye üzüm bağı dikilmesine öncülük eder. Olumlu

bir tiplene olan Kır Abbas emekçi sınıfı temsil eder ve çoğu zaman yazarın sözcülüğünü yapar. Greimas'ın Eyleysel Örneği'ne göre özne işlevine sahiptir. Nesne konumunda olan üzüm bağını Tozak köylüsüne kazandırmak için elinden geleni yapar. "Marjinal karaktere sahip yaşlı erkeklerin ortak özelliği romanın mesajını üstünde taşıyor olmalarıdır. Romanda yazarın sözcülüğünü üstlenen bu kişiler aynı zamanda diğer roman kahramanlarından herhangi birini ya da tüm köylüyü birtakım belalardan kurtaran güç rolünü de üstlenirler. Etraflarındaki insanları bilinçlendirmek, örgütlemek ve eyleme dökmek asıl görevleridir. Genellikle mücadele ettikleri ya da karşı durdukları güçler ya bir köy ağası ya da zengin bir köylüdür. Kimi zaman da ülkeyi yöneten zihniyetin karşısındadır bu kişiler. Bazen de Amerikancı faaliyetlere muhalif tavırlarıyla on plana çıkarlar" (Karabela (Şermet) 2007, 269). "Duygusaldir, şakacıdır, özgür ruhludur, neşelidir. İleriye dönük güzel, olumlu hayaller kurmasını sever, bazen kendi kendine coşup bir türkü mırıldanacak kadar neşeli bir psikolojiye sahiptir. Anlatıcının ifadesiyle kimi zaman ıvecendir, kırır kırır bir insan olup derinlerden tıpkı bir çocuk gibi güler, kimi zaman da tıpkı bir bebek gibi sevinir. İçki içmesini sever, fakat içmeyi tadında bırakmasını bilir, hiçbir zaman sarhoş olmaz. Yaşlı olmasına karşın kendini demir gibi sağlıklı hisseder. Aynı zamanda kendini dik kafalı, deli ve serseri görür. Çok da sinirlidir, en küçük şeyden bile çabucak sinirlenir, sinirlenince burnundan solur" (Erol 2019, 37).

Benzeyen Yeri geldikçe Kır Abbas kaplumbağalarla özdeşleştirilir: "Kaplumbağa gözlerine benzeyen küçük gözlerinden yaşlar iniyordu" (Baykurt 1975, 22). "Çukurdaki kaplumbağa gözleri parladı" (Baykurt 1975, 98).

Aykırı Oldukça aykırı bir görünüme sahiptir: "Yılların uzun yılların Kır Abbas'ıydı. Sirtında kaput bezinden bir iç gömleği vardı. Dışlığı yoktu. İç gömleği kirden meşine dönmüştü. Ayağındaki ak don da meşine dönmüştü. Belinde eski bir yun kuşak sarılıydı. Gömleğini donunun üstüne sarkıtmıştı. Etekleri dizlerine iniyordu. Başında sarı poçu bağlıydı. Tahta nalınlarının kayışları kurumuştü. Çorapları yoktu" (Baykurt 1975, 13).

Eleştirel Memurların köylüleri kent hayatına özendirmeye çalışmasını ve mevcut siyasi-iktisadi dizgeyi eleştirir: "Ne hayatı varmış kentlerde? (...) Ne geçiyor eline bizden oraya gidenlerin? Ne olabiliyorlar? Kapıcı, copçu, hizmetçi, dutma... İstanbul Ankara'daki avratların sidikli donlarını paklayıp, apartman yapılarını, garacları, caddaları bekliyorlar. Sırtlarıyla taş çekip han apartman yapıyorlar. Emme içine girip oturamıyorlar. Bekledikleri dükkenlerin heçbiri kendilerinin değil. Pakladıkları sidikli donlar, bulaşıklar hep başkalarının! (...) Burada acımdan ölürüm, gine gitmem o donuz kentlere ki copçu, hizmetçi olayım" (Baykurt 1975, 226).

İsyankâr Maruz kaldıkları haksızlık karşısında başkaldırı isteğiyle dolup taşar: "Alıp başımı gidesim geliyor dağlara!... Köroğlu Aleyhisselam gibi bulup bir at, bir de tüfek: 'Dürzüler, gelin bakalım şimdi!...' deyesim geliyor..." (Baykurt 1975, 289-290).

Umutsuz Devletten ve memurlarından tamamen ümidini keser: "Bağlarımız gitmiştir, masalımız bitmiştir. Kısa cevap budur" (Baykurt 1975, 340).

Bilge Son ürünleri toplayıp bağı hayvanlara yedirdikten sonra en çok yuvaları elinden alınan kaplumbağalar için üzülür: "Ne güzel ürediydiniz! Her gün, her hallarmızı görüyordum! Tatlı tatlı taklaşıyordunuz! Toprağı eşip yumurtluyordunuz. Yumurtaların üstünü örtüp ardınıza baka baka, yan yana çekip gidiyordunuz. Purluğun bir süsü, bir nakışıydınız. Onca zaman barabardık. Hiçbirinize bir kötülüğüm olmadı. Hiçbirinizi bağlardan dışarı atmadım. İki deneciğınızı, iki yavrucuğu sadece... onları da torunlarımın beşiklerine taktım, dünya âlem biliyor... Şimdi ne olduk böyle? Esti bir karayel, emme nerden esti. kim estirdi? bilmiyorum. Biliyorum emme bilmiyorum!.. O kadar deyim de anlayıverin! Yalnız ben estirmedim, biz estirmedik! Bir yanlışlık deyelim, bir yanlışlık oldu. Ne yapalım, oluyor! Yolda giderken kamyonlar bile devriliyor... Bizi affedin... Hökümeti de affedin ... Böyle bir hükümetimiz olduğu için bizi yeniden affedin... İşte böyle benim tekneli dayılarım!.. Bundan böyle hiçbir boka karışmayacağım! Bundan böyle iki adım olacak: Biri "Gel", biri "Git"!.. Gel derlerse geleceğim, git derlerse gideceğim. Ver 5 kuruş vergi, al 5 kuruş vergi... İşte böyle! Görüyorsunuz benim de halimi! Nasıl dinim imanım gevriyor, nasıl tırnaklarımı yiyorum! Nasıl gözlerimden kan geliyor, görüyorsunuz. Emme başka demem: Sebep olanlar kebab olsun! Sebep olanlara göz yumanlar da kebab olsunlar! Bundan sonra tüfeğim doludur, sakın elime geçmesinler, sakın yolumun üstüne çıkmasınlar... Bu kadar bilir, bu kadar derim... Başka bilmem, başka demem..." (Baykurt 1975, 412-413).

Öfkeli Köylülerin emeğine ve üzüm bağına göz diken devlet yetkililerine oldukça öfkelenir: “Bu kadar yaştan sonra sabahtan akşama kadar ekin biçmem! Deliyim, serseriyim, dik kafalıyım, kimse baklaşmasın! Ben karımdan, oğlumdan, muhtardan, şeyhten, hem de kadıdan, kaymakamdan korkmam! Zaten hepiciğinden nefret olmuşum! Korkup da bildiğimden geri kalmam!” (Baykurt 1975, 26).

Vicdanlı Bir anlık öfkeyle kaplumbağayı ters çevirip onun ölümüne sebep olduğu için kendini affedemez: “Ben bu kaplumbağayı ters çevirmezdim İriza; ama kıracın ortasında ruhum sıkıldı, ne yapacağımı bilemedim yeğenim! Şeytana uyup hata ettim!” (Baykurt 1975, 20).

Eğitmen Rıza (Sosyal/Sorumlu) Merhum ağabeyinin eşi Döndü’yle evlenmiş olan Rıza’nın birçok çocuğu olmuştur. Eşini ve çocuklarını sever. Mahmudiye’deki köy enstitüsünde eğitim almış olan Eğitimci Rıza Tozak’ta ilkokul öğretmenliği yapmaktadır. Ovacık yolundaki purluk araziye üzüm bağı dikmek onun aklına gelir. Zira enstitüde eğitim aldığı yıllarda üzüm bağının nasıl dikileceğine yönelik eğitim almıştır. Olumlu davranışlar gösteren bir tipten olarak Eğitimci Rıza başkarakterlerden biriymiş gibi görünse de yardımcı işlevine sahiptir. Norm karakterlerden biridir. “Rıza, otuz sekiz yaşında, iri elli, geniş elmacık kemikleri, iri kalın kara kaşlı, rengi biraz kırmızıdır. Yüzü aydınlıktır. Biraz saf görünmektedir. Geniş yatakları içinde yavaş yavaş kıpırdayan gözleri parlamamaktadır. Rıza iyi ve has bir kişidir. İyi kumaştan dokunduğu açıktır. Eğitimcim, okumuşum diye büyüklük taslamaz. Ölen kardeşinin hanımını alarak onları ortalıkta bırakmamıştır. Rıza Kır Abbas’ın kaplumbağayı öldürdüğünü bildiği için sürekli laf ile dokundurmakta” (Yanardağ 2005, 335). “Rıza’nın bilgili ve aydınlık bir yüzü ile birlikte saf bir görüntüsü vardır. Her konuda komşularına karşı saygılı davranır. Rıza, tarlalarda orak biçen köylülerine bakıp bunca emek vermelerine karşın yine de bir şey kazanamadıklarını düşünüp onlar için üzülerek, onların bu zor yaşamdan nasıl kurtulabileceklerini düşünür ve bunun üstüne kafa yorar. (...) Köylüleri susuz ve kurak Tozak köyünde asma dikip üzüm yetiştirilebileceğini ikna ederek bu işe ön ayak olur, bu işin başarılı olmasında çok önemli bir role sahiptir. Onlara üzüm yetiştirmenin sadece dua ile olmayacağını, bunun için çok çalışmaları gerektiğini söyleyerek onları yönlendirir (...)” (Erol 2019, 41).

Aydın Eğitimci Rıza’nın aydınlık zekâsı dış görünümüne, özellikle yüzüne, yansımıştır: “Rıza...İri elli, otuz sekiz yaşında, göz yatakları geniş, elmacık kemikleri iri, kalın kara kaşlı, biraz kırmızı bir Rıza idi. Aydınlık bir yüzü vardı. Saf görünüyordu. Geniş yatakları içinde yavaş yavaş kıpırdayan gözleri parlamıyordu” (Baykurt 1975, 23).

Sitemkâr Maruz kaldıkları haksızlıklar karşısında sorumlulara sitem eder: “İşler durdu çabucak! Ben diyorum ki, düşmanlar haber aldı bizim uyanmağa başladığımızı, önlemek için aramıza casuslar salıp korsuları, enüstüleri paltaladılar! Şimdi seherlerde herkes eğitimcilerle, öğretmenlerle sövüyor” (Baykurt 1975, 56).

Umursayan Eğitimci Rıza Tozak halkı için faydalı işler yapmak ister: “Gidecekler, bir gün alıp başlarını gidecekler! Ya da kalıp göklerin boşluğuna el açacaklar. Nasıl edip de onları gitmekten ya da el açmaktan kurtarmalı...” (Baykurt 1975, 19).

Mantıklı Diğer köylülerin aksine daha rasyonel ve materyalist düşünür: “Suyu Dua Bulmaz, Fen Bulur! Hepiniz fen kafalı olacaksınız” (Baykurt 1975, 39).

Eleştirel Mevcut siyasi-iktisadi dizgeyi ve bürokrasiyi eleştirir: “Köylünün uyanmasından korktular da, eğitimcilerle öğretmenlere düşman oldular. Halbuysam ki, köylünün uyanmasından kime ne zarar gelir? Köylü uyanırsa devletin başına oturacak, yurda sahap olacak. Kötü bir iş mi?” (Baykurt 1975, 59).

Öncü Köylüleri üzüm bağı dikilmesi amacıyla örgütler: “Biz, Mahmudiye’nin sekizinci devre korsundanız. Bir İrauf hoca vardı, kara bir şey. Kendisi aslan Urfalıydı. İlk vardığımızda bize dedi ki, “Şu asmaları aşılalım!” Birez geçti: “Şunları da budayın!” Sonra bize bir kırac gösterdi. Kırac dediğin o kadar olur! Yanıyor! “Burayı da belinize kadar kazın!” Biz giriştik. Tüm o kırı belimize kadar kazıp altüst ettik. Bakın size anlatayım: Mahmudiye’deki toprağın otları, bizim otların aynıydı. Kuşları böcülleri aynıydı. O altüst ettiğimiz toprak da bizim Purluğun aynıydı. Toprağı altüst etme işine kirizma, derdi İrauf hoca. Kirizma deyince aklınıza zor bir iş gelmesin. Mahmudiye’de ben yaptım, burda size gösteririm...” (Baykurt 1975, 76).

Cömert Borç isteyen Kır Abbas'a hiç çekinmeden istediği kadar para verir: "Eylüle kalmaz öderim İrızal!» dedi Rıza. «Borcuma bağlı adamımdır. Marağ etme ...» «Ayıp ettin Abbas emmi!» dedi Rıza. «Canın sağ olsun» istersen hiç verme..." (Baykurt 1975, 179).

İsyankâr Yaşadıkları haksızlık ve mağduriyet karşısında başkaldırı isteğiyle dolup taşar: "Ben hep eyi olsun deye cahtettim, hiç böyle olmasını istemedim komşular! Muhtarımızdan, üyelerimizden, Bektaş'tan hoşnuduz. Heralda içimizden kimsenin taksiratı yok bu işte. Abbas emmi kocalığıyla kalktı gitti. İzin verirseniz torbamı takınıp bir de ben gideyim. Önce Sarıkızlı'ya varıp Hamdi beyi bulayım. İzniniz olursa köyün mühürlerini alayım. Gereğirse Ankara'ya gideyim. Olur ki kanunların bir maddecığı bizim bağlardan yanadır. Yani ufacık bir umut... Eğer bağları batırırsak, gayri ben buralarda duramam. Ya gider bir dağda eşkiya olurum, yada atarım kendimi Buğra köyünün kayasından Kızılıрмаğa, yuvarlanır giderim..." (Baykurt 1975, 370).

Memurlar (Asosyal/Sorumsuz) "Devlet-halk ilişkilerinin sorgulandığı *Kaplumbağalar*'da birçok memur olay örgüsüne girer. Fon karakter olarak işlenmiş roman kişilerinin –memurların- dışında norm ya da kart karakter düzeyinde işlenmiş roman kişileri de –memurlar da- vardır. Tahriratçı Sırrı, Gezici Hamdi Bey, Ziraatçı Hamdi, Teğmen Saim, Yargıç Hüsamettin Bey, mal müdürü, kadastro memurları. Fakir Baykurt'un romanlarında memurlar hep yargılanır. Memurlar hep kötüdür. Köylü ile hiçbir zaman anlaşamazlar. Çünkü konuştukları dil aynı değildir. Sürekli yedikleri ve oturdukları için en belirgin özellikleri şişman olmalarıdır. Nemelazımcı, rahat tiplerdir" (Karabela (Şermet) 2007, 276). Emin Sağlamer: 14 Numaralı Kadastro Kurulunun teknisyeni olan anlatı kişisi köylü sınıfının karşısında olan bürokrasi sınıfının mensuplarından biridir. Kişilik özellikleri açısından bazı olumlu nitelikler gösterse de köylü sınıfının beklentilerini ve özlemlerini anlayamamaktadır. Bundan dolayı öznenin karşısında yer alan engelleyici konumundadır. Bir devlet memuru olarak kurallara ve hukuka oldukça bağlı olduğunu söyleyen Emin Sağlamer etik değerlerden oldukça uzaktır. Köylüleri küçümser. Onları görgüsüz ve ilkel topluluklar olarak görür. Sırrı Bey: Kaymakamın makamına vekalet eden anlatı kişisi Tahriratçıdır. "Kaymakam vekilliği yapan Tahriratçı Sırrı köye ve köylüye uzak görünse de iç dünyasında köylüye karşı çok farklı bir hassasiyet taşır. Tahriratçının görüntüsü ile söyleyişleri örtüşmez. Köylü karşısında tedirgin durur, konuşmaktan korkar. Bu tedirginliği yaratan da tahriratçının dış görüntüsüdür" (Karabela (Şermet) 2007, 276). Düşünsel açıdan bürokrasinin olumlu taraflarını ve özeleştiri yapabilen yanını gösteren anlatı kişisi eylemsel olarak olumsuz nitelikler gösterir. Bundan dolayı Tahriratçı Sırrı Bey engelleyici işlevine sahiptir ve kart bir tiptedir. Ömer Bey: Bütün gençliğini devlet memuru olarak köyleri gezerek geçirmiş olan Ömer Bey mal müdürüdür. Mal Müdürü Ömer Bey başlangıçta olumlu bir tiplene olarak çizilse de ilerleyen bölümlerde rüşvetçi ve insafsız bir tiplene olduğu ortaya çıkar. Tozaklıların mağduriyetinden çıkar elde etmeye çalışır. Muhtar Battal'ın genç kızı Alime'ye karşı cinsel haz duyar. "Camgöz; tel gözlüklü, saçları ağarmaya yüz tutmuş, meşin kiravatlı birisidir. Mal Müdürü köy yollarına gençliğini gömmüş birisidir. Mal Müdürü işini bilir bir adamdır. Yağmurlar yağarken kúpünü doldurmuş, malı mülkü olmuştur" (Yanardağ 2005, 337). Kart bir tiplene olan anlatı kişisi bir eyleyen olarak engelleyici konumundadır.

Konformist Köylüleri kentlilere benzetmek isterler ve bundan dolayı kentteki fırsatlardan bahsederler: "Yaşam kentlerde şimdi! Evlerin içinde akar su, ışık, sıcak sulu banyo, sıcak sulu mutfak... Ama şehirde ona göre gelirin olacak! Gelirin yolu da belli, kafayı çalıştırmak! Kafayı çalıştırdın mı çok iş var. O zaman oluk gibi akar para! Köyler öyle mi? Taş devrinden kalma yemekler, tunç devrinden kalma yataklar, fitilli lambalar... Kağrı, karasaban, kuyu suyu, tuluk suyu... Geçmiştir artık bunların çağı! Boşuna beklemeyin buraları! Vakti geçmeden bir yolunu bulup kentlere sokulun. Dünya kırk kulplu kazan, bir kulpundan tut sende kazan... Burda kadınlarınız görgüsüzlükten, erkekleriniz bilgisizlikten imanınız gevriyor!" (Baykurt 1975, 238).

Maddiyatçı Eşya karşısında değersizleşmiş ve şeyleşmeye uğramışlardır: "Haha! Haha!" diye güldü Hamdi bey. «Gazetelerde konuşurlar. Radyolarda konuşurlar. Mecliste dövüşürler. Dairelerde çay, kahve içerler. Sipor, sinema konuşurlar. Toto kâadı doldururlar. İç gezi, dış gezi, pilaj. Akşamları Bulvar Palas, Ankara Palas, cem olup dans ederler. Bira, votka, bordo şarabı... her akşam kafa çekerler..." (Baykurt 1975, 374).

Umursamaz Köylüleri ve emekçileri umursamazlar: "Bilmezler senin Sarıkızlı'nı, Tozak'ını, halkı, milleti. Bilmezler dört mevsimin ayrı ayrı çilesini" (Baykurt 1975, 313).

Duyarsız Eğitimli sınıf toplumu ileriye götürmek için alınması gereken sorumluluğu almaz: "Devlet memuru Hamdi Bey, Tozak Köyü'ne okul yaptırmak için uzun zamandır uğraşmaktadır

(Baykurt 1975, 41). Köylüye yol göstermesi gereken aydınların ilgisizliğinden yakını; “Aydınlar yok ortalarda. Kimbilir nerde, neler konuşuyor, tartışıyorlar?” (Baykurt 1975, 318).

Sorumsuz Bütün sorunlarını halkın omuzlarına daha fazla vergi yükü yükleyerek çözmeye çalışırlar: “Ne yapsın daha? Altı ay sonra yeni bir vergi çıkartır o da! Öteberinin fiyatını yükseltir. Daha nasıl düşünsün devlet sizi? Dünyayı kalbura koyup eleseniz böyle devlet, böyle hükümet bulabilir misiniz?” (Baykurt 1975, 98).

Buyurgan Köylüleri ve emekçileri küçümserler. Bundan dolayı onlarla buyurgan bir üslupla konuşurlar: “Buraya iki çivi çakacaksın! Bir ip gereceksin! Bezi ipe asacaksın! Girip çıktığım zaman kullanacağım, anlaşıldı mı? Başkaları dokunmayacak!” “Pekey beyim, dera!” dedi Battal. «iki çivi bulur çakarım, ne değeri var iki çivinin... ip dersen, o da var...” (Baykurt 1975, 263).

Anlayışsız Halkla empati yapma yetilerini yitirmişlerdir: “(Çok görgüsüz köyler!.. Çok geri köyler!..)» diye düşünüyordu Emin Sağlamer. “(Tahret bezini bilmiyorlar! Sabun kullanmıyorlar? Onun için her hastalık onları buluyor...)” (Baykurt 1975, 264).

Açgözlü Açgözlülükleri iştahlarına ve dış görünüşlerine yansımıştır: “Bu sefer de öyle yaptılar. Sabah, öğle, akşam... Sırayla her ev birer gün yemek hazırlayacaktı. Et yoktu. Sebze yoktu. Bulgur, bulamaç... yanına biraz süt, pekmez, yoğurt... Yumurta, tavuk... Muhtar, konak sahiplerine sık sık söylüyordu ki, Demir bey denen «uzun herif» kessen tavuk, yumurta yemez. Ötekilere tavuk yada yumurta pişirildiği zaman Demir beye ayrı yemekler hazırlanacak...” (Baykurt, Kaplumbağalar 1975, 276).

Kaynakça

Akar, Yeliz. Fakir Baykurt'un Romanlarında Toplumsal Gerçekçilik. Yüksek Lisans Tezi, Yeni Türk Dili ve Edebiyatı, Fırat Üniversitesi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.

Baykurt, Fakir. Kaplumbağalar. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları, 1975.

—. Özyaşam 5, Bir TÖS Vardı. İstanbul: Papirüs Yayınları, 2000.

Çetin, Rabia. Fakir Baykurt'un Romanlarında Toplumun Müşterek Bilinçatını Yansıtan Tiplerin Karşılaştırmalı İncelemesi. Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2021.

Erol, Mustafa. Fakir Baykurt'un Romanlarında Yer Alan Kişiler. Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, 2019.

Karabela (Şermet), Sevim. Fakir Baykurt (Hayatı ve Romanları Üzerine Bir İnceleme). Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: T.C. Gazi Üniversitesi, 2007.

Yanardağ, Mehmet Fetih. Fakir Baykurt'un Hikaye ve Romanlarının Tema ve Yapısı Üzerine Bir İnceleme. Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya: İnönü Üniversitesi, 2005.